

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Η άνοδος της ακροδεξιάς ως τροχοπέδη στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: μια ανάλυση διακινδύνευσης

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης

«Διοικητική της Διακινδύνευσης στην Παγκόσμια Πολιτική»

Δεμερούτη Σοφία

Τριμελής επιτροπή:

Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. – Σ. Κουτσούκης (ε)

Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς

Δρ. Μαρίνα Ελευθεριάδου

(ε) – επιβλέπων

Τελική έκδοση

Κόρινθος, Ελλάδα, 2022

UNIVERSITY OF PELOPONNESE

SCHOOL OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL
RELATIONS

Master's Programme in

«Global Risks and Analytics»

The rise of far – right as an impediment to European Integration: a risk management analysis

Master's Dissertation specializing in

«Risk Management in Global politics»

Demerouti Sofia

Committee:

Associate Professor N. – S. Koutsoukis (s)

Assistant Professor E. Fakiolas

Dr. Marina Eleftheriadou

(s) – supervisor

Final version

Corinth, Greece, 2022

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «Η άνοδος της ακροδεξιάς ως τροχοπέδη στην Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: μια ανάλυση διακινδύνευσης» της Σοφίας Δεμερούτη αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την.....με γενική επίδοση:

Καλώς

Λίαν Καλώς

Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής:

1. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. – Σ. Κουτσούκης (ε)
2. Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς
3. Δρ. Μαρίνα Ελευθεριάδου

(ε) – επιβλέπων

ABSTRACT

The consecutive crises that have arisen during the last few years at a European level as well as the inefficiency to handle them, the rising uncertainty and the democratic deficiency resulted in a lack of trust to the European Union and further distance from European integration. Far right parties exploited this crisis to promote their own political agenda and benefit from the lack of determination by European Institutions.

This dissertation explores the European vision from its infancy - within the vision of its founders. Moreover, it presents the theories of European Integration that aid at the understanding of its different models. Further exploring the relevant literature, this work analyses the waves of the rise of the far right, its aims and narrative as well as its presence in the European Parliament during the decade. At the same time, the essay studies the rise of Euroscepticism since the 2009 elections to the more recent ones in 2019.

During the second part of the dissertation, a risk analysis is conducted identifying the most important dangers of the rise of the far right with regards to European integration while following the assessment of their possibility and their break out impact, the most important danger arises. The latter is then being analysed in possible outcomes employing the even tree analysis method.

Keywords: Far right, European Union, Euroscepticism, European Union, European elections, risk matrix, event tree analysis.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι αλληπάλληλες κρίσεις που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και η αδυναμία διαχείρισης τους, η αυξανόμενη αβεβαιότητα και το δημοκρατικό έλλειμμα, είχαν ως αποτέλεσμα την κρίση εμπιστοσύνης προς το οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και την απομάκρυνση από την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Την κρίση αυτή, χρησιμοποίησαν τα ακροδεξιά κόμματα προκειμένου να αναδείξουν την πολιτική τους ατζέντα και να επωφεληθούν από την έλλειψη πυγμής των Ευρωπαϊκών θεσμών.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, αναλύεται το όραμα του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος από την απαρχή του – μέσα από τις στοχεύσεις των ιδρυτών του. Ακόμα παρουσιάζονται οι θεωρίες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης οι οποίες βοηθούν στην κατανόηση των διαφορετικών μοντέλων και μορφών της. Συνεχίζοντας την μελέτη της βιβλιογραφίας, αναλύονται τα κύματα της ανόδου της ακροδεξιάς, οι στοχεύσεις και τα αφηγήματα της καθώς και η παρουσία της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε βάθος δεκαετίας. Παράλληλα, μελετάται η πορεία του φαινομένου της ανόδου του Ευρωσκεπτικισμού από τις Ευρωεκλογές του 2009 έως τις πιο πρόσφατες του 2019.

Στο δεύτερο μέρος της διπλωματικής εργασίας, διεξάγεται μια ανάλυση διαχείρισης της διακινδύνευσης κατά την οποία αναγνωρίζονται οι σημαντικότεροι κίνδυνοι της ανόδου της ακροδεξιάς σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση ενώ μετά την εκτίμηση της πιθανότητας και του αντικτύπου εκδήλωσης τους προκύπτει ο σημαντικότερος εξ' αυτών. Ο σημαντικότερος κίνδυνος αναλύεται στις πιθανές εκβάσεις του μέσω της μεθόδου των δένδρων γεγονότων.

Λέξεις – Κλειδιά : Ακροδεξιά, Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, Ευρωσκεπτικισμός, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωεκλογές, μήτρα κινδύνων, δένδρα γεγονότων.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με το πέρας της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών , Αναπληρωτή καθηγητή Νικήτα Σπυρίδωνα Κουτσούκη για την καθοδήγηση και υποστήριξη του τόσο κατά την διάρκεια των μαθημάτων όσο και κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω στο σύνολο του το διδακτικό προσωπικό, τους καθηγητές μου για την συμβολή στα νέα γνωστικά αντικείμενα που παρακολούθησα κατά την διάρκεια της μεταπτυχιακής μου διαδρομής.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την πολύτιμη ηθική υποστήριξη που μου παρέχει – από τις προπτυχιακές μου ακόμα σπουδές – στον αγώνα για την πραγματοποίηση των στόχων μου.

«Η γνώση είναι η πιο δημοκρατική πηγή δύναμης.»

– Alvin Toffler

Δεμερούτη Σοφία

31/01/2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ABSTRACT.....	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	V
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	IX
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	X
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	XI
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Μεθοδολογία	1
1.2 Προσδοκώμενα αποτελέσματα	2
2. Η απαρχή της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.....	3
2.1 Η διακήρυξη Schuman	4
2.2 Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας	4
2.2.1 Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα	4
2.2.2 Ο δρόμος προς την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα	5
2.2.3 Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	6
2.3 Θεωρίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης.....	7
2.3.1 Φεντεραλισμός (federalism)	7
2.3.2 Νέο – λειτουργισμός (neofunctionalism).....	7
2.3.3 Διακυβερνητισμός (intergovernmentalism)	8
2.3.4 Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (Liberal Intergovernmentalism)	8
2.3.5 Νέο – Θεσμισμός (New Institutionalism).....	8

2.3.6 Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση (Multi-Level Governance)	9
3. Ορισμός της Ακροδεξιάς.....	10
3.1 Τρία Κύματα της Ακροδεξιάς:	10
3.2 Μοντέλα συμπεριφοράς ακροδεξιών κομμάτων:	11
3.3 Αφήγημα και στοχεύσεις:	12
3.4 Η άνοδος της Ακροδεξιάς στην Ευρώπη: ποια τα αίτια;	13
4. Ευρωσκεπτικισμός	18
4.1 Η πορεία του Ευρωσκεπτικισμού στην Ευρώπη.....	19
4.2 Πρότυπα Ακροδεξιού Ευρωσκεπτικισμού	20
4.2.1 «Απορριπτικός Ευρωσκεπτικισμός»	20
4.2.2 «Ευρωσκεπτικισμός Υπό Όρους»	21
4.2.3 «Συμβιβαστικός Ευρωσκεπτικισμός»	21
5. Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων.....	22
Α. Αποχώρηση κρατών – μελών από την ΕΕ.....	25
Β. Κατάργηση ζώνης Σένγκεν	26
Γ. Αποχώρηση από το ευρώ	28
Δ. Πλήρης κατάργηση της μεταναστευτικής πολιτικής.....	29
Ε. Κατάργηση υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Εθνικού	30
ΣΤ. Κατάργηση / Μείωση Ευρωπαϊκών Θεσμών	30
Ζ. Μείωση του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού	31
6. ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΟΠΤΙΚΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	36
6.1 Το μεταναστευτικό ως πρόβλημα.....	37
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	41

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Αναγνώριση Κινδύνων.....	22
Πίνακας 2: Κλίμακα Πιθανότητας.....	23
Πίνακας 3: Κλίμακα Αντικτύπου	24
Πίνακας 4: Εκτίμηση Κινδύνων.....	24
Πίνακας 5: Χρωματική Επεξήγηση Αντικτύπου	33
Πίνακας 6: Μήτρα Κινδύνων	33

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2009 – 2014	15
Γράφημα 2: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2014 - 2019	16
Γράφημα 3: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2019 - 2024	16

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.....	13
Εικόνα 2: Διαχρονική εξέλιξη των ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων.....	20
Εικόνα 3: Χάρτης του χώρου Σένγκεν.....	27
Εικόνα 4: Εξέλιξη ακροδεξιάς ως προς το ποσοστό μεταναστών στον πληθυσμό.....	29
Εικόνα 5: Αποτελέσματα ευρωβαρόμετρου σε σχέση με την οικονομική αλληλεγγύη σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	Error! Bookmark not defined.
Εικόνα 6: Δένδρο γεγονότων σημαντικότερου κινδύνου: Μεταναστευτικό.....	34

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Συνεχίστε, συνεχίστε. Δεν υπάρχει άλλο μέλλον για τους λαούς της Ευρώπης εκτός από την ένωση» δήλωνε emphaticά ένας εκ των πατέρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ο Jean Monnet. Και όντως, οι λαοί της Ευρώπης ενώθηκαν κάτω από την «στέγη» αυτού που ονομάζουμε σήμερα Ευρωπαϊκή Ένωση. Όραμα των ιδρυτών της ΕΕ, αποτελούσε μια εμβάθυνση στην συνεργασία των ευρωπαϊκών λαών, η οποία θα κατέληγε στην δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Πολιτείας με βασικά συστατικά την αλληλεγγύη και την ειρηνική συνύπαρξη.

Εντούτοις, τις τελευταίες δεκαετίες διανύουμε μια περίοδο ανάδυσης ενός πολύ ισχυρού ευρωσκεπτικιστικού κινήματος το οποίο τροφοδοτείται σε σημαντικό βαθμό από την ταυτόχρονη άνοδο της ακροδεξιάς στα Ευρωπαϊκά κράτη. Η παρούσα διπλωματική εργασία θα προσπαθήσει στο πρώτο σκέλος της και μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, να αναδείξει τους λόγους για τους οποίους το κεκτημένο της Ευρωπαϊκής οικογένειας βρίσκεται υπό την απειλή των ακροδεξιών κομμάτων αλλά και τα αποτελέσματα που είναι πιθανό να προκύψουν από την υφιστάμενη κατάσταση.

1.1 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί, στοχεύει να «δοκιμάσει» την αρχική υπόθεση που τίθεται – ότι δηλαδή η ακροδεξιά λειτουργεί ως τροχοπέδη στο όραμα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Με μια ανάλυση των διαδοχικών συνθηκών και των συνδυασμών, οι οποίοι επιτρέπουν και προωθούν την άνοδο της ακροδεξιάς στους κόλπους της Ευρώπης, στόχος της παρούσας διπλωματικής είναι, να διερευνηθούν οι λόγοι και οι τρόποι με τους οποίους αυτή ακριβώς η άνοδος λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας στο δρόμο για την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Αρχικά, μέσα από τη διαδικασία της βιβλιογραφικής επισκόπησης θα γίνει σαφές το θεωρητικό υπόβαθρο προκειμένου να τεθούν οι βάσεις της ποιοτικής ανάλυσης.

Συγκεκριμένα, η υπόθεση θα μελετηθεί υπό το πρίσμα της διοίκησης της διακινδύνευσης. Στα πλαίσια αυτής, θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος της αναλυτικής τεχνικής των δένδρων γεγονότων – event tree analysis (ETA) με βάση την οποία θα δοκιμαστούν σενάρια επαλήθευσης μέσω της ανάλυσης μιας σειράς ενεργειών και γεγονότων. Ακολούθως θα γίνει χρήση της μήτρας κινδύνων (risk matrix), εργαλείο το οποίο θα μας δώσει την δυνατότητα να αξιολογήσουμε και

να ιεραρχήσουμε με βάση την σημαντικότητα (πιθανότητα και αντίκτυπος) τα προγενέστερα ευρήματα μας. Τέλος, μετά το πέρας της εκτενής αυτής ανάλυσης, θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε σε βάθος τους κινδύνους και τα εμπόδια που προκύπτουν καθώς και να διευκολυνθεί η διαχείριση αυτών.

1.2 Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Τόσο το οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και το φαινόμενο της ακροδεξιάς αποτελούν πολύπλοκα και πολυδιάστατα ζητήματα των οποίων η μελέτη απαιτείται να είναι σφαιρική. Κάποια ερωτήματα πάραυτα είναι ξεκάθαρα: *Γιατί η ακροδεξιά στην Ευρώπη κερδίζει έδαφος τα τελευταία χρόνια; Για ποιους λόγους τα κόμματα της ακροδεξιάς υποστηρίζουν την από-ενοποίηση ή ακόμη και την έξοδο των κρατών μελών από την ΕΕ; Ποια είναι η σφαίρα επιρροής τους και οι ψηφοφόροι τους; Ποιες είναι οι προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης; Στα βασικά αυτά ερωτήματα αλλά και σε περισσότερα τα οποία θα προκύψουν υπό το πρίσμα της ανάλυσης της διακινδύνευσης αποσκοπεί να απαντήσει η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία με κεντρικό στόχο να απαντήσει στο ερώτημα «τι θα συμβεί στην ΕΕ σε περίπτωση επικράτησης των ακροδεξιών κομμάτων;»..*

Η παρούσα μελέτη, με την βοήθεια των εργαλείων της διοικητικής της διακινδύνευσης θα επιχειρήσει να συνδέσει τα δύο αυτά πολύπλοκα αντικείμενα, την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και την ακροδεξιά και όπως προκύπτει από την αρχική υπόθεση, να αναλύσει, να εξηγήσει και να επιβεβαιώσει τον εν λόγω ισχυρισμό: ότι δηλαδή η άνοδος της ακροδεξιάς λειτουργεί ως τροχοπέδη στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Αναμένεται λοιπόν ότι, τα κράτη μέλη της ΕΕ στα οποία παρατηρείται πιο έντονα το φαινόμενο της ακροδεξιάς στην πολιτική σκηνή, θα έχουν μια μεγαλύτερη τάση από-Ευρωπαϊοποίησης και μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών θα βλέπει την Ένωση με σκεπτικισμό. Από την άλλη πλευρά, κράτη στα οποία τα ακροδεξιά κόμματα καταλαμβάνουν μικρά ποσοστά, θα αντιμετωπίζουν την ιδέα της Ενοποίησης της ΕΕ πιο θετικά.

2. Η απαρχή της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

Ο Winston Churchill, ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου της εποχής των Παγκοσμίων Πολέμων, υπήρξε ίσως από τους πρώτους που μίλησαν ανοικτά για ένα ενωσιακό δημιούργημα μεταξύ κρατών της Ευρώπης. Συγκεκριμένα, κατά την ομιλία του στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης τον Σεπτέμβριο του 1946, εξύμνησε τις ιδέες και αξίες του Δυτικού κόσμου και σημείωσε ότι η Ευρωπαϊκή Ήπειρος θα πρέπει να ενωθεί πριν καταστραφεί εξαιτίας των διαρκών πολέμων. Ακόμη πιο emphaticά, κάλεσε στη δημιουργία των «Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης» με κράτη - πρωτοστάτες την Γαλλία και την Γερμανία. (Churchill, 1994)

Οντως, τα λόγια του σπουδαίου πολιτικού αποτύπωναν την πραγματικότητα της εποχής. Η Ευρώπη μετά από δύο καταστροφικούς Παγκόσμιους Πολέμους βρισκόταν στο ναδίρ της τόσο οικονομικό - πολιτικά όσο και στρατηγικά. Μια Ήπειρος που στο μεγαλύτερο κομμάτι της ιστορίας της χαρακτηριζόταν κατά κύριο λόγο για τις διαιρέσεις, τις εντάσεις και τις συγκρούσεις της σε έναν αγώνα κατάκτησης εθνικής και εδαφικής ισχύος. (Nugent, 2012) Παρά τους δύο πολέμους που άφησαν ανεξίτηλα τα σημάδια τους στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο και παρά το μέγεθος της καταστροφής, τα Ευρωπαϊκά κράτη ξεκίνησαν να συνεργάζονται μεταξύ τους πολύ γρήγορα. Σύμφωνα με τον Nugent (Nugent, 2012), υπήρξαν κάποιοι πολλοί συγκεκριμένοι πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες που συνέβαλαν στην ενδυνάμωση της συνεργασίας και λίγα χρόνια αργότερα στην Διακήρυξη Schuman που ενοποίησε την πολυπαθούσα Ήπειρο.

Πιο συγκεκριμένα, υπήρχε μια Πανευρωπαϊκή επιθυμία για την καταπολέμηση του εθνικισμού, ο οποίος κρίθηκε ως υπαίτιος για τα δεινά που προηγήθηκαν, ενώ ταυτόχρονα υπήρξε η ανάγκη για περιορισμό της Γερμανίας – με την απουσία εκδικητικού χαρακτήρα που θα μπορούσε να οδηγήσει στην δημιουργία πολιτικού κενού. Όπως γίνεται αντιληπτό υπήρξε έντονη πίεση για διακρατική συνεργασία και ολοκλήρωση η οποία εκδηλώθηκε αρχικά με την δημιουργία του Συμβουλίου της Ευρώπης μεταξύ δέκα κρατών (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο) τον Μάιο του 1949 στη προσπάθεια επιδίωξης ειρήνης βασισμένης στη δικαιοσύνη και διεθνή συνεργασία. (Robertson, 1954) Σε οικονομικό επίπεδο, τον Απρίλιο του 1948 δημιουργήθηκε ο πρώτος μεταπολεμικός οργανισμός της Δυτικής Ευρώπης, ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ) μεταξύ 16 κρατών – μελών.

2.1 Η διακήρυξη Schuman

Το σχέδιο Σουμάν, αποτέλεσε το θεμέλιο για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Εμπνευστής του υπήρξε, ο Ζάν Μονέ (Jean Monnet), ο οποίος το ανέλαβε για λογαριασμό της Γαλλικής Κυβέρνησης. (Πιερίδης & Σωκράτους, 2014). Ο Ρομπέρ Σουμάν (Robert Schuman) (European Union), υπήρξε Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας από το 1948 έως το 1952 και κύριος εκφραστής της οικοδόμησης ενός καθεστώτος υπερεθνικού ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης. Η ιστορική ομιλία του στις 9 Μάϊου 1950 , η οποία έμεινε γνωστή ως Διακήρυξη Σουμάν (Schuman Declaration) , αποτέλεσε το έναυσμα για την πραγματοποίηση του οράματος της Ενωμένης Ευρώπης στο δρόμο προς την ολοκλήρωση ενώ οδήγησε στην δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) ένα χρόνο αργότερα.

«Η Ευρώπη δεν θα δημιουργηθεί αμέσως ή σύμφωνα με ένα και μοναδικό σχέδιο. Θα οικοδομηθεί με συγκεκριμένα επιτεύγματα, τα οποία θα δημιουργήσουν πρώτα μια de facto αλληλεγγύη» (Διακήρυξη Σουμάν) Η παράθεση ενός από τα πιο εμβληματικά αποσπάσματα της Διακήρυξης, υποδεικνύει ότι το σχέδιο του Σουμάν και του Μονέ (Jean Monnet) (European Union) ήταν από την ‘γέννηση’ του φιλόδοξο και μακροπρόθεσμο.

2.2 Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

2.2.1 Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) ιδρύθηκε με την Συνθήκη των Παρισίων, τον Απρίλιο του 1951 μεταξύ έξι κρατών – μελών (Γαλλία, Ιταλία , Δυτική Γερμανία και χώρες Benelux: Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο) και σηματοδότησε το πρώτο μεγάλο επίτευγμα της διακρατικής Ευρώπης. Τέθηκε σε ισχύ όπως είχε προβλεφθεί τον Ιούλιο του 1952 και για 50 χρόνια (έως 23 Ιουλίου 2002) ενώ μετά το πέρας των ετών οι αρμοδιότητες μεταβιβάστηκαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Υποστηρικτές και αρχιτέκτονες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης θεωρούνται επομένως οι: Ζαν Μονέ, Ρομπέρ Σουμάν, Κόνραντ Αντενάουερ και Αλτσίνε ντε Γκασπέρι.

Η ΕΚΑΧ, διέθετε υπερεθνικά χαρακτηριστικά τα οποία γίνονταν αντιληπτά στα νέα αρμόδια κεντρικά όργανα που δημιουργήθηκαν και ενώ μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτά επιδρούσαν σε έναν περιορισμένο τομέα , στην πραγματικότητα η παραγωγή νομοθετικού περιεχομένου και η εποπτεία υφίστατο σε τομείς υψηλού ενδιαφέροντος για τα κράτη όπως για παράδειγμα η απόφαση για κατάργηση των εσωτερικών δασμολογικών φραγμών. (Nugent, 2012)

Τα κύρια θεσμικά όργανα που δημιούργησε η συνθήκη της ΕΚΑΧ ήταν:

1. Η Ανώτατη Αρχή: προσέλαβε έναν αρκετά ανεξάρτητο και υπερεθνικό χαρακτήρα και ασχολούνταν κατά βάση με «τον εκσυγχρονισμό της παραγωγής και τη βελτίωση της ποιότητάς της, τη διάθεση των προϊόντων υπό τις ίδιες συνθήκες, την προώθηση των κοινών εξαγωγών, και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα». Είχε 9 διορισμένα μέλη. (EUR-Lex)
2. Το Συμβούλιο Υπουργών: Απαρτιζόταν από τους Υπουργών των εθνικών κυβερνήσεων και ασχολούνταν με την εναρμόνιση της δράσης της Ανώτατης Αρχής και των κυβερνήσεων των υπευθύνων για την οικονομική πολιτική της χώρας τους. (EUR-Lex)
3. Η Κοινή Συνέλευση: Τα μέλη της επιλέγονταν από τα εθνικά κοινοβούλια και η δράση της ήταν κατά κύριο λόγο συμβουλευτική. (Nugent, 2012)
4. Το Δικαστήριο: Αποτελούνταν από 6 μέλη τα οποία αποφάσιζαν για τις διαφορές που προέκυπταν ανάμεσα στα όργανα της Κοινότητας και των κρατών μελών στα νομικά ζητήματα.

Η ΕΚΑΧ γνώρισε ιδιαίτερη επιτυχία ειδικά τα πρώτα χρόνια πρώτα χρόνια λειτουργία της και προώθησε σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.

2.2.2 Ο δρόμος προς την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Μετά την επιτυχημένη πορεία που είχε διαγράψει η ΕΚΑΧ και με φόντο τον Ψυχρό Πόλεμο, τα κράτη – μέλη της, αποφάσισαν ότι είναι αναγκαίο η συνεργασία τους να διευρυνθεί και στο αμυντικό κομμάτι με την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας (ΕΑΚ), πρωτοβουλία η οποία τελικώς δεν πραγματοποιήθηκε. Η Γαλλία και η Ιταλία αντιμετώπισαν ζητήματα κύρωσης στα εθνικά τους Κοινοβούλια αφού επικράτησε ανησυχία αναφορικά με την εκχώρηση στρατιωτικών δυνάμεων για τις οποίες δεν θα είχαν τον απόλυτο έλεγχο. Ταυτόχρονα υπήρξαν έντονες αμφιβολίες και για το ενδεχόμενο του επανεξοπλισμού της Γερμανίας αφού οι μνήμες των δύο καταστροφικών Παγκοσμίων Πολέμων ήταν ακόμη νωπές. (Nugent, 2012) Αντ' αυτού, υιοθετήθηκε η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) , η οποία τέθηκε σε ισχύ το Μάρτιο του 1954 και είχε επί το πλείστον συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Η αποτυχία κύρωσης της ΕΑΚ, υποδεικνύει για πρώτη φορά πως τα κράτη της Ευρώπης δεν ήταν έτοιμα να παραχωρήσουν τις εθνικές τους κυριαρχίες – ειδικά σε τομείς ευαίσθητους πολιτικά και ότι το φιλόδοξο σχέδιο της ολοκλήρωσης θα έπρεπε να ωριμάσει και όχι να γίνει βιαστικά. Η Ευρώπη δεν ήταν ακόμη στη θέση να υιοθετήσει ομοσπονδιακές προσεγγίσεις σε όλα τα ζητήματα πολιτικής.

Οι συζητήσεις και οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών των κρατών, οδήγησαν τον Μάρτιο του 1957 στην υπογραφή των δύο Συνθηκών της Ρώμης: η σημαντικότερη εξ' αυτών ίδρυσε της Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η άλλη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ). Οι δύο Συνθήκες τέθηκαν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958. (Hallstein, 1963)

Τον Ιούλιο του 1987 τέθηκε σε ισχύ η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) η οποία αποτέλεσε την πρώτη σημαντική τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης και καθιέρωσε την ευρωπαϊκή πολιτική συνεργασία. Επί της ουσίας επισημοποίησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προσδιόρισε και διεύρυνε τις αρμοδιότητες του. (Official Journal of the European Communities, 1987)

2.2.3 Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το θετικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί από την υιοθέτηση της ΕΕΠ καθώς και η κατανόηση της ανάγκης για συνεργασία σε νέους τομείς πολιτικής που μέχρι πρότινος δεν προβλέπονταν, οδήγησαν στην ακόμη περαιτέρω προώθηση της διαδικασίας ολοκλήρωσης. Συγκεκριμένα μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992, δημιουργήθηκε ένας νέος οργανισμός, αυτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βασιζόταν σε τρεις πυλώνες: τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και τη συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ). (Nugent, 2012) Το νέο οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προώθησε την πολιτική και θεσμική εμβάθυνση με ολοένα και πιο περίπλοκες ρυθμίσεις, θέσπισε το πλαίσιο της διεύρυνσης ενώ προετοίμασε το έδαφος για την μετάβαση προς την οικονομική και νομισματική ένωση και το ευρώ.

Ο νέος χαρακτήρας που επικράτησε ήταν βαθιά υπερεθνικός αφού αρκετές από τις σημαντικές αποφάσεις μπορούσαν να παρθούν χωρίς την συγκατάθεση όλων των κρατών – μελών και είχαν καθοριστική – δεσμευτική ισχύ. Ο ρόλος του Κοινοβουλίου αναβαθμίστηκε αφού εισήχθη η άσκηση του ‘βέτο’ σε συγκεκριμένες νομοθετικές διαδικασίες και το γενικότερο πρίσμα υπό το οποίο λαμβάνονταν οι αποφάσεις εκδημοκρατίστηκε.

Ακολούθησαν η Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 και η Συνθήκη της Νίκαιας το 2001 οι οποίες επέκτειναν τις δράσεις της ένωσης σε νέους τομείς και προώθησαν την εμπέδωση του κοινού παρόντος και μέλλοντος καθώς και την εμβάθυνση.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι από το πέρας του Β Παγκοσμίου Πολέμου υπήρξε η επιτακτική ανάγκη για την δημιουργία μιας θεσμικής οντότητας που να ενώσει τα κράτη της Δυτικής Ευρώπης και να προωθήσει την συνεργασία εξασφαλίζοντας την ειρήνη σε μια περιοχή έντονης αλληλεξάρτησης. Αυτό πραγματοποιήθηκε με την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συντηρήθηκε μέσω των προσπαθειών της ενοποίησης και ολοκλήρωσης. Η Ένωση εξασφάλισε 70 και πλέον χρόνια ειρηνικής συνύπαρξης ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης – κάτι που φάνταζε αδιανόητο στα πολυτάραχα χρόνια των πολέμων.

2.3 Θεωρίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Ανά τα χρόνια, έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την διαδικασία και τα αποτελέσματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και να θέσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο διευθέτησης των διαδικασιών συνεργασίας. Οι θεωρίες αυτές, αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για την κατανόηση της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για την εξαγωγή υποθέσεων για το μέλλον της, αφού, η διεθνής και περιφερειακή ολοκλήρωση αποτελούν εξαιρετικά σύνθετα ζητήματα τα οποία πρέπει να μελετηθούν υπό το πρίσμα κανονιστικών πλαισίων. Παρακάτω θα αναλυθούν εν συντομία οι κυρίαρχες εξ αυτών.

2.3.1 Φεντεραλισμός (*federalism*)

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η θεωρία του φεντεραλισμού επικεντρώνεται στην πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ΕΕ πρέπει να γίνει ευρωπαϊκά πολιτική. Ο φεντεραλισμός είναι αντίθετος με το σύστημα των εθνικών κρατών, αλλά δεν οδηγεί απαραίτητα στον συγκεντρωτισμό, εφόσον συσσωρεύει και συνδέει την εξουσία στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης που συνδέονται άμεσα και διαπραγματεύσιμα με το λαό. Έτσι, ο φεντεραλισμός στοχεύει στη συμφιλίωση των διαφορετικών κρατών – μελών που φιλοδοξούν να ενοποιηθούν. Ωστόσο, η ενοποίηση δεν συνεπάγεται απαραίτητα ομοιομορφία αλλά την ύπαρξη αυτονομίας και διαφορετικότητας εντός της ενοποιημένης ομοσπονδιακής πολιτικής με την διατήρηση των διαφορετικών θεμελιωδών πολιτικών ακεραιοτήτων. (Hooghe & Marks, 2019)

2.3.2 Νέο – λειτουργισμός (*neofunctionalism*)

Ο νέο – λειτουργισμός υπήρξε μια δημοφιλής θεωρία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Ο πιο εξέχων συγγραφέας της εν λόγω θεωρίας ήταν ο Ernst Haas με το βιβλίο του «The Uniting of Europe» (1958). Ο νέο-λειτουργισμός εστιάζει στο πώς η συνεργασία σε συγκεκριμένους τομείς οικονομικής πολιτικής οδηγεί σε μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη και σε ευρύτερη πολιτική ολοκλήρωση. Η ερώτηση απαντάται με την έννοια της εκχείλισης (*spillover*), που παίρνει δύο μορφές: πρώτον, η λειτουργική διάχυση χρησιμοποιείται για να εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο η ενσωμάτωση σε έναν τομέα πολιτικής, δημιουργεί πίεση για ολοκλήρωση σε περαιτέρω τομείς και δεύτερον, η πολιτική διάχυση χρησιμοποιείται για να εξηγήσει τη σημασία των υπερεθνικών και υποεθνικών παραγόντων στη διαδικασία ολοκλήρωσης, καθώς δημιουργούν περαιτέρω πίεση για περισσότερη ολοκλήρωση για την επίδωξη των συμφερόντων τους. Ομάδες πίεσης και πολιτικά κόμματα θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες. Ως αποτέλεσμα αυτών των διαδικασιών διάχυσης, οι νέο – λειτουργιστές βλέπουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως αυτοσυντηρούμενη διαδικασία που θα

καταλήξει στη δημιουργία μιας νέας πολιτικής με κέντρο τις Βρυξέλλες. (Hooghe & Marks, 2019)

2.3.3 Διακυβερνητισμός (intergovernmentalism)

Ο διακυβερνητισμός εντοπίζει τις καταβολές του στην ρεαλιστική θεώρηση και τονίζει τον ρόλο του εθνικού κράτους στην διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Υποστηρίζεται ότι οι εθνικές κυβερνήσεις των κρατών – μελών ήταν οι πρωταρχικοί παράγοντες στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και μάλλον αποδυναμώθηκαν από αυτήν καθώς μέρος της κυριαρχίας τους ανατέθηκε στην ΕΕ. Αυτό οφείλεται στο ότι σε ορισμένους τομείς πολιτικής είναι προς το συμφέρον των κρατών μελών να συγκεντρώνουν την κυριαρχία. Οι διακυβερνητικοί υποστηρίζουν ότι είναι σε θέση να εξηγήσουν περιόδους ριζικής αλλαγής στην ΕΕ, όπως όταν τα συμφέροντα των κυβερνήσεων των κρατών μελών συγκλίνουν και έχουν κοινούς στόχους τονίζοντας τον ρόλο των εθνικών κυβερνήσεων και των διαπραγματεύσεων μεταξύ τους στη διαδικασία ένταξης. (Hatton, 2011)

2.3.4 Φιλελεύθερος Διακυβερνητισμός (Liberal Intergovernmentalism)

Ο φιλελεύθερος διακυβερνητισμός είναι μια εξέλιξη της διακυβερνητικής θεωρίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στη δεκαετία του 1990, που υπογραμμίζει ότι οι εθνικές κυβερνήσεις είναι το δομικό στοιχείο της διαδικασίας ολοκλήρωσης. Περιλαμβάνει το φιλελεύθερο μοντέλο σχηματισμού προτιμήσεων, με το οποίο οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν μια ισχυρή ιδέα για το ποιες είναι οι προτιμήσεις τους και επιδιώκουν να τις διαπραγματευτούν με άλλα κράτη – μέλη. Οι φιλελεύθεροι διακυβερνητικοί υποστηρίζουν ότι η διαπραγματευτική ισχύς των κρατών μελών είναι σημαντική για την επιδίωξη της ολοκλήρωσης και βλέπουν τα θεσμικά όργανα ως μέσο δημιουργίας αξιόπιστων δεσμεύσεων για τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, δηλαδή ως τρόπο διασφάλισης ότι οι άλλες κυβερνήσεις με τις οποίες ασχολούνται θα παραμείνουν στη συμφωνία. Υποστηρίζουν ότι τα υπερεθνικά θεσμικά όργανα έχουν περιορισμένη σημασία στη διαδικασία ολοκλήρωσης. (Hatton, 2011)

2.3.5 Νέο – Θεσμισμός (New Institutionalism)

Ο θεσμισμός τονίζει τη σημασία των θεσμών στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ο νέο – θεσμισμός αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1980 και 1990 για να εξηγήσει συμπεριφορές στο Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά έκτοτε χρησιμοποιήθηκε και για να εξηγήσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ο νέος θεσμισμός έχει τρία βασικά σκέλη: την ορθολογική επιλογή η οποία επικεντρώνεται στο πως οι παίκτες επιδιώκουν τις ατομικές προτιμήσεις στο πλαίσιο θεσμικών κανόνων, την κοινωνιολογική η οποία δίνει έμφαση στους γενικότερους κανόνες που δημιουργούν ταυτότητες και προτιμήσεις στην ενταξιακή διαδικασία

και την ιστορική η οποία επικεντρώνεται στην επίδραση των θεσμών στην πάροδο του χρόνου και πως τα όργανα μπορούν να περιορίσουν τις ενέργειες αυτών που τα σχεδίασαν.

2.3.6 Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση (Multi-Level Governance)

Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση (MLG) είναι μια νεότερη θεωρία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης η οποία υποστηρίζει ότι η χάραξη πολιτικής και η ολοκλήρωση στην ΕΕ είναι πολύ περίπλοκη για να εξηγηθεί από 'στατικές' θεωρίες ολοκλήρωσης. Οι βασικοί συγγραφείς της, Liesbet Hooghe και Gary Marks όρισαν το MLG ως τη διασπορά εξουσίας σε πολλαπλά επίπεδα πολιτικής διακυβέρνησης. Οι θεωρητικοί αυτοί πιστεύουν, ότι τα τελευταία πενήντα χρόνια, η εξουσία και η κυριαρχία έχουν απομακρυνθεί από τις εθνικές κυβερνήσεις της Ευρώπης, όχι μόνο σε υπερεθνικό επίπεδο αλλά και σε υποεθνικά επίπεδα, όπως περιφερειακές συνελεύσεις και τοπικές αρχές. Βλέπουν τη χάραξη πολιτικής στην ΕΕ ως άنيση και συχνά μεταβαλλόμενη, και ως εκ τούτου τονίζουν τον περιορισμό που διακατέχει άλλες θεωρίες ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που αγνοούν τον σημαντικό αριθμό διαφορετικών παραγόντων και τα διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης εντός της Ευρώπης. (Hatton, 2011)

3. Ορισμός της Ακροδεξιάς

Σύμφωνα με τον Hainsworth, η ακροδεξιά, αποτελεί μια «πολύπλοκη αλχημεία», για την οποία, έχουν χρησιμοποιηθεί ποικίλοι όροι στην προσπάθεια περιγραφή της από τους μελετητές και συγγραφείς (Βασιλοπούλου, 2020) Έχει παρατηρηθεί, ότι υπάρχει έλλειψη συναίνεσης για την αποδοχή ενός κοινού ορισμού, γεγονός που θα μπορούσε να εξηγηθεί διότι, ο όρος δεν χρησιμοποιείται αμιγώς για επιστημονικούς λόγους αλλά και για πολιτικούς σκοπούς (Mudde, 1996) Ο Mudde, πολιτικός επιστήμονας και μελετητής της ακροδεξιάς, σε έρευνα του, εντόπισε το 1996 στη βιβλιογραφία 26 διαφορετικούς ορισμούς του φαινομένου με 58 διαφορετικά χαρακτηριστικά. Μόνο πέντε εξ' αυτών είναι επαναλαμβανόμενα σε πάνω από το ήμισυ του δείγματος: *ρατσισμός, εθνικισμός, ξενοφοβία, αντιδημοκρατική στάση και έκκληση για ισχυρό κράτος* (Mudde, 1996) Η έννοια του «ακροδεξιού εξτρεμισμού» είναι μια έννοια - ομπρέλα για τη ριζοσπαστική δεξιά και την άκρα δεξιά. Ο ελάχιστος ορισμός της ριζοσπαστικής δεξιάς περιλαμβάνει τρία χαρακτηριστικά:

1. απολυταρχισμό
2. νατιβισμό
3. λαϊκισμό (Sterkenburg)

3.1 Τρία Κύματα της Ακροδεξιάς:

Η μεταπολεμική δεξιά, εμφανίζεται σε τρία κύματα σύμφωνα με πολλούς μελετητές του φαινομένου. (Γεωργιάδου, 2008) Συγκεκριμένα, το πρώτο κύμα, διακρίνεται προς τα τέλη της δεκαετίας του 1940 με αρχές της δεκαετίας του 1950. Στην προσπάθεια οικοδόμησης της δημοκρατίας της μεταπολεμικής Ευρώπης, η ακροδεξιά αποτέλεσε την συνέχεια των εξτρεμιστικών δεξιών και φασιστικών μορφωμάτων. Τα ακροδεξιά κόμματα αυτού του κύματος, δεν τίθενται φανερά κατά των αξιών της δημοκρατίας και της αποκατάστασης αυτής, όμως μέσω των δράσεων τους (με ή χωρίς την χρήση βίας) στην πραγματικότητα απαξιώνουν τα συστήματα κοινοβουλευτικής διακυβέρνησης. Πολύ σύντομα – ήδη κατά την διάρκεια του 1950, τα κόμματα αυτά, μη μπορώντας να ανταπεξέλθουν στις εξελίξεις που συντελούνταν και μη διαθέτοντας την ισχύ να τις αποτρέψουν, αποδυναμώνονται και σταδιακά εξαφανίζονται.

Το δεύτερο κύμα της ακροδεξιάς κάνει την εμφάνιση του στα τέλη της δεκαετίας του 1960 – αρχές δεκαετίας 1970 ως αντίδραση στην άνοδο της νέας αριστεράς και του μεταυλισμού της βιομηχανικής κοινωνίας. (Γεωργιάδου, 2008) Η ακροδεξιά αυτής της περιόδου, φαίνεται να υποστηρίζει την ατομική επιλογή και ελευθερία παράλληλα με την ιδεολογία του «νόμου και τάξης». Εισάγει στην κορυφή της πολιτικής της ατζέντας ζητήματα όπως «ασφάλεια», «κοινότητα», «έθνος» και «ταυτότητα». Υποστηρίζει τον μηχανισμό της ελεύθερης αγοράς σε συνδυασμό με ένα κράτος αυταρχικό και ελεγκτικό με βασικό δομικό στοιχείο την εθνική κυριαρχία. Η πορεία που διαγράφουν αυτά τα κόμματα, γνωρίζουν την ύφεση την δεκαετία του 1980 αφού οι εξελίξεις της μεταψυχροπολεμικής εποχής τα αναγκάζουν σε μετασχηματισμό. Πιο συγκεκριμένα, η όλο και πιο παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, η κρίση στην αγορά εργασίας, το μεταναστευτικό και οι ανακατατάξεις στην αρχιτεκτονική της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργούν κενά ανάμεσα σε όσα εκφράζει η ακροδεξιά της συγκεκριμένης περιόδου σε αντιδιαστολή με όσα απαιτεί η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στην Ευρώπη.

Κατά αυτό τον τρόπο γίνεται η μετάβαση στην άκρα δεξιά του τρίτου κύματος η οποία αναδύεται στα τέλη της δεκαετίας του 1980 – με αρχές του 1990. (Γεωργιάδου, 2008) Ενώ υποστηρίζει μερικές από τις πολιτικές της αριστεράς, ταυτόχρονα υπονομεύει το κράτος δικαίου και την αρχή της καθολικής ισότητας. Τα βασικά γνωρίσματα που προωθεί στις διαδικασίες πολιτικής και λήψης αποφάσεων είναι μια στροφή στους άμεσο – δημοκρατικούς μηχανισμούς όπως τα δημοψηφίσματα με απαξίωση στον πολιτικό πλουραλισμό και θέτει περιορισμούς κυρίως εθνικό – πολιτισμικής φύσης στον προσδιορισμό της ιδιότητας του πολίτη. Προασπίζει με σθένος την διευθέτηση του «νόμος και τάξη» ενώ επικεντρώνεται στις εξωτερικές απειλές του κράτους και στην ανάδυση νέων εχθρών του έθνους όπως οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, οι μουσουλμάνοι και οι αλλόθρησκοι. Γνωστές φυσιογνωμίες της ακροδεξιάς δημιουργούν συνθήματα για τους γηγενείς πληθυσμούς όπως το «πρώτα οι Γάλλοι» του Λεπέν σε μία προσπάθεια να εκλογικεύσουν την ξενοφοβία. Συγκεκριμένα οι μετανάστες και εν γένει οι ξένοι πληθυσμοί παρουσιάζονται ως οι αθέμιτοι ανταγωνιστές των εγχώριων πληθυσμών που χαίρουν κοινωνικής και οικονομικής εύνοιας. Το εν λόγω ακροδεξιό κύμα παραμένει στην πολιτική σκηνή και θεωρείται εκλογικά σημαντικό παρότι έχει γνωρίσει σαφώς πολλές διακυμάνσεις στα ποσοστά της.

3.2 Μοντέλα συμπεριφοράς ακροδεξιών κομμάτων:

Τα πολιτικά κόμματα, είναι πολύπλοκοι οργανισμοί. Η στάση τους και η πολιτική τους ατζέντα, καθορίζεται από μια πληθώρα εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων ενώ οι πολιτικοί επιστήμονες έχουν αναπτύξει μοντέλα αποτύπωσης των κυρίαρχων χαρακτηριστικών τους. Η ταξινόμηση των ακροδεξιών κομμάτων μας επιτρέπει να διακρίνουμε τρεις κυρίαρχους τύπους : το αντισυστημικό, το αντιφιλελεύθερο και το κανονικοποιημένο. (Βασιλοπούλου, 2020)

Τα αντισυστημικά ακροδεξιά κόμματα, έρχονται σε πλήρη σύγκρουση με την φιλελεύθερη δημοκρατία, επιδίδονται σε συγκρουσιακές πολιτικές αναφορικά με θέματα όπως η

μετανάστευση, η παγκοσμιοποίηση και η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ενώ παράλληλα προσπαθούν να διαφοροποιηθούν εντελώς προκειμένου να απευθυνθούν σε μια πολύ συγκεκριμένη μερίδα του εκλογικού σώματος. Απώτερος στόχος τους είναι η υπονόμευση του υφιστάμενου συστήματος ως συστημικό και διεφθαρμένο.

Το αντιφιλελεύθερο μοντέλο, επικρίνει την φιλελεύθερη δημοκρατία και έννοιες όπως ο πλουραλισμός και τα θεσμικά αντίβαρα. Τα εν λόγω ακροδεξιά κόμματα, στοχοποιούν τις μειονοτικές ομάδες (εθνικές, θρησκευτικές, σεξουαλικές κλπ) και απευθύνονται κυρίως σε ριζοσπαστικό ακροδεξιό εκλογικό ποσοστό προσπαθώντας παράλληλα να διευρύνουν την εκλογική τους βάση.

Τα κανονικοποιημένα ακροδεξιά κόμματα, δεν απορρίπτουν την φιλελεύθερη δημοκρατία όμως την αντιμετωπίζουν επιφυλακτικά. Αποφεύγουν τις ακραία ριζοσπαστικές τοποθετήσεις στον αγώνα της καθιέρωσης τους στην πολιτική σκηνή. Συνήθως συνεργάζονται με μεγαλύτερα κόμματα της δεξιάς και ταυτόχρονα διατηρούν τον εθνικισμό ως βασικό ιδεολογικό χαρακτηριστικό.

3.3 Αφήγημα και στοχεύσεις:

Η μεταπολεμική ακροδεξιά, χαρακτηρίζεται ως πολύπλοκη – όχι μόνο σε σχέση με την οντολογία της αλλά και σε σχέση με τις στοχεύσεις της και τα μέσα που χρησιμοποιεί προκειμένου να τις επιτύχει. (Γεωργιάδου, 2008)

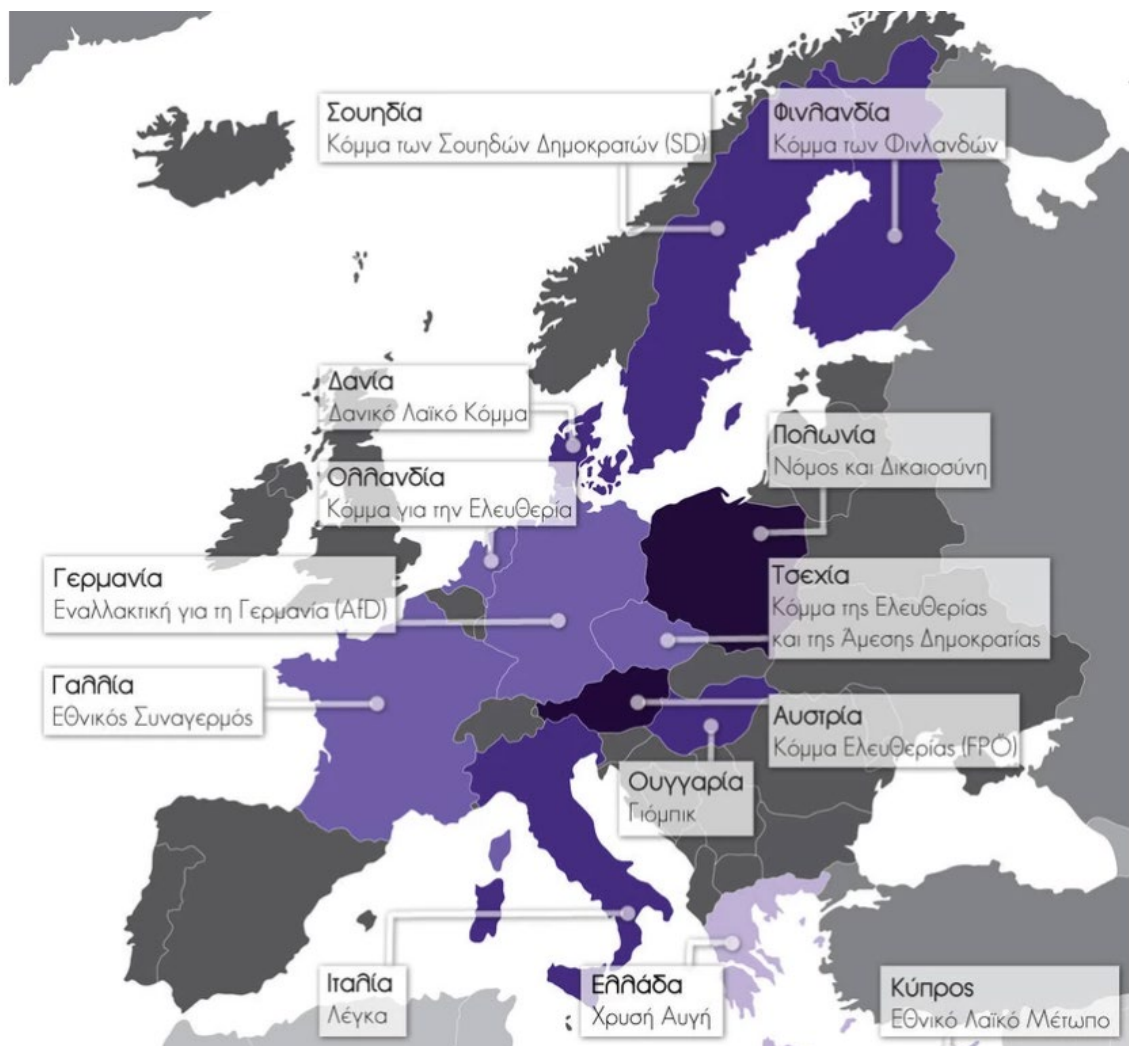
Τα κόμματα της άκρας δεξιάς, έχοντας στην κορυφή της πολιτικής τους ατζέντας τον εθνικισμό ο οποίος βασίζεται κατά κόρον στην αντίληψη ότι η ανθρωπότητα είναι εκ φύσεως διαιρεμένη σε έθνη με διαφορετικές ταυτότητες και χαρακτηριστικά, δεν γίνεται παρά να εναντιώνονται στη λειτουργία ενός οικοδομήματος όπως αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο αποτελείται από μια πληθώρα κρατών μελών και προωθεί την ανακάλυψη των κοινών μεταξύ τους δεσμών. Η ΕΕ προσπαθεί να προωθήσει έννοιες όπως είναι η συνεργασία και το κοινό συμφέρον – έννοιες που θεωρούνται άτοπες για κόμματα της ακροδεξιάς αφού θεωρούν ότι δεν μπορεί να υπάρξει «κοινό» συμφέρον ανάμεσα σε 27 κράτη με διαφορετικές επιδιώξεις. Το μόνο συμφέρον που θα πρέπει να προασπίζεται είναι το εθνικό συμφέρον, χωρίς παρεμβολές από εξωτερικούς παράγοντες.

Τα τελευταία 30 περίπου χρόνια, τα εν λόγω κόμματα, έχουν κατορθώσει να αποσπάσουν υψηλά ποσοστά τόσο σε εθνικές εκλογές όσο και σε Ευρωεκλογές, κυρίως διότι τείνουν να παρουσιάζονται ως κάτι το εναλλακτικό σε σχέση με το παραδοσιακό, «κερδίζοντας» έδαφος από την τάση που υπάρχει σε έλλειμα εμπιστοσύνης στην κοινοβουλευτική δημοκρατία. Διαχρονικά, σημείο – κλειδί στην ρητορική τους, αποτελεί το ζήτημα της μετανάστευσης, επιχείρημα το οποίο ενισχύθηκε κατά τη διάρκεια της προσφυγικής κρίσης. Με λαϊκίστικο τρόπο, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, παρουσιάζονταν ως εισβολείς που θέλουν να

αλλοτριώσουν τα εθνικά χαρακτηριστικά των χωρών, προβάλλοντας τα δικά τους ήθη και έθιμα, να καπηλευτούν οικονομική βοήθεια και να συμβάλλουν στην «τζιχαντοποίηση» της Ευρώπης.

3.4 Η άνοδος της Ακροδεξιάς στην Ευρώπη: ποια τα αίτια;

Εικόνα 1

Μέχρι πριν λίγες δεκαετίες, η ύπαρξη ακροδεξιών και νεοφασιστικών – νεοναζιστικών κινημάτων στον ευρωπαϊκό χώρο διατηρούνταν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Η οικονομική κρίση του τέλους της δεκαετίας του 2000 επέφερε σημαντικές αλλαγές στην παραγωγική δομή των βιομηχανικών κρατών της Ευρώπης, οι οποίες προϋπέθεταν από τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις να προσαρμοστούν στα καινούργια δεδομένα με καινούργιες πολιτικές, προκειμένου

να ανταποκριθούν στα αιτήματα των εκλογέων. Έτσι τα ακροδεξιά κινήματα έβρισκαν ολοένα και περισσότερο πρόσφορο έδαφος σε μια προσπάθεια να προσελκύσουν τόσο τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους των αντιπάλων κομμάτων που αισθάνονταν εγκαταλελειμμένοι, όσο και τους θεματοκεντρικά προσανατολισμένους εκλογείς των θεμάτων που διαπραγματεύεται η ακροδεξιά. Σε μια γενικότερη διάχυση της απογοήτευσης λόγω κοινωνικών και οικονομικών αιτιών, τα παραδοσιακά κόμματα άρχισαν να χάνουν ψήφους και η ακροδεξιά να κερδίζει. Σε αυτό το σημείο παρατηρείται ότι τα ακροδεξιά κόμματα δεν έχουν πάντα σταθερό ιδεολογικό προφίλ αλλά αυτό εναλλάσσεται ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές συγκυρίες.

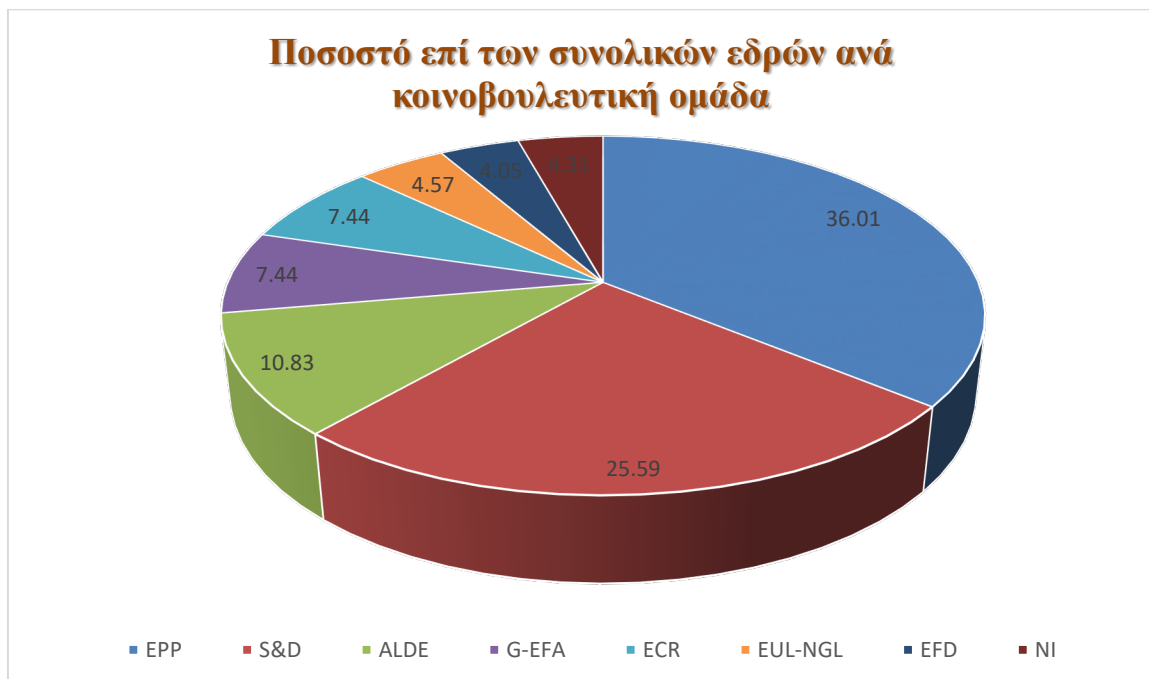
Πιο συγκεκριμένα, ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους αύξησης της επιρροής των ακροδεξιών κομμάτων τα τελευταία χρόνια υπήρξε η μετανάστευση και η προσφυγική κρίση του 2015. Όπως αναλύσαμε παραπάνω άλλωστε, η ξενοφοβία, δεν αποτελεί νεοεισαχθές στοιχείο στα αφηγήματα της ακροδεξιάς ενώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι εντοπίζεται ήδη στη Ναζιστική Γερμανία. Επομένως με την διέλευση παραπάνω του ενός εκατομμυρίου ανθρώπων στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο (σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, περίπου 1.000.573 άτομα προσέγγισαν την Ευρώπη σε όλη τη Μεσόγειο και κυρίως την Ελλάδα και την Ιταλία) (Clayton & Hereward Holland, 2015) και τα σημαντικά προβλήματα που εμφανίστηκαν στα συστήματα διαχείρισης της μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την αποτυχία του Κανονισμού του Δουβλίνου, δημιουργήθηκε η κατάλληλη συγκυρία ώστε να ευνοηθεί η ρητορική της ακροδεξιάς.

Ταυτόχρονα το φαινόμενο της εξάπλωσης του εξτρεμιστικού Ισλάμ και της εκδήλωσης τρομοκρατικών επιθέσεων ήδη από την 11^η Σεπτεμβρίου του 2001 έγινε ο κύριος άξονας της πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ενώ άλλαξε την θεώρηση περί μεταναστών – κυρίως μουσουλμανικής καταγωγής σε όλη την υφήλιο. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που σημειώθηκαν σε Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες από το 2004 έως το 2016 (σε Γαλλία, Βέλγιο, Ισπανία, Αγγλία) και τα υψηλά ποσοστά θανάτων που καταγράφηκαν εξαιτίας των τρομοκρατικών χτυπημάτων ενδυνάμωσαν ακόμη περισσότερο το αφήγημα των ακροδεξιών κομμάτων κατά των μουσουλμάνων που προσεγγίζουν την Ευρώπη. Η ακροδεξιά ρητορική σύμφωνα με την οποία οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί προσπαθούν να αλλοιώσουν τα πολιτιστικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των Δυτικών κοινωνιών και να επιβάλουν το «τζιχάντ» είναι βέβαιο πως ευνοήθηκε. Επομένως μόνο με την απομάκρυνση τους θα μπορέσουν να προστατευτούν οι αξίες που πρεσβεύουν τα κράτη της Ευρώπης καθώς και τα εθνικά τους χαρακτηριστικά.

Ένας ακόμη λόγος που εντοπίζεται και ενισχύει την άνοδο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη είναι η παγκοσμιοποίηση και η οικονομική κρίση. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αποτελεί ένα μεγάλο κεφάλαιο στην ατζέντα των εν λόγω κομμάτων το οποίο συγκρούεται με την ισχυρή εθνική αυτονομία που προκρίνουν. Υποστηρίζεται λοιπόν ότι λόγω της παγκοσμιοποίησης, υπάρχει μεγάλη προσφορά για φτηνό εργατικό δυναμικό που θα μπορούσε να παράγει προϊόντα υψηλής αξίας με χαμηλούς μισθούς. Εκτός αυτού η χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε πολλά κράτη της Ευρώπης την περασμένη δεκαετία, δημιούργησαν έντονη δυσφορία και αναξιοπιστία προς τα παραδοσιακά κόμματα που θεωρήθηκαν συστημικά και παρωχημένα. Έτσι χρεώθηκαν

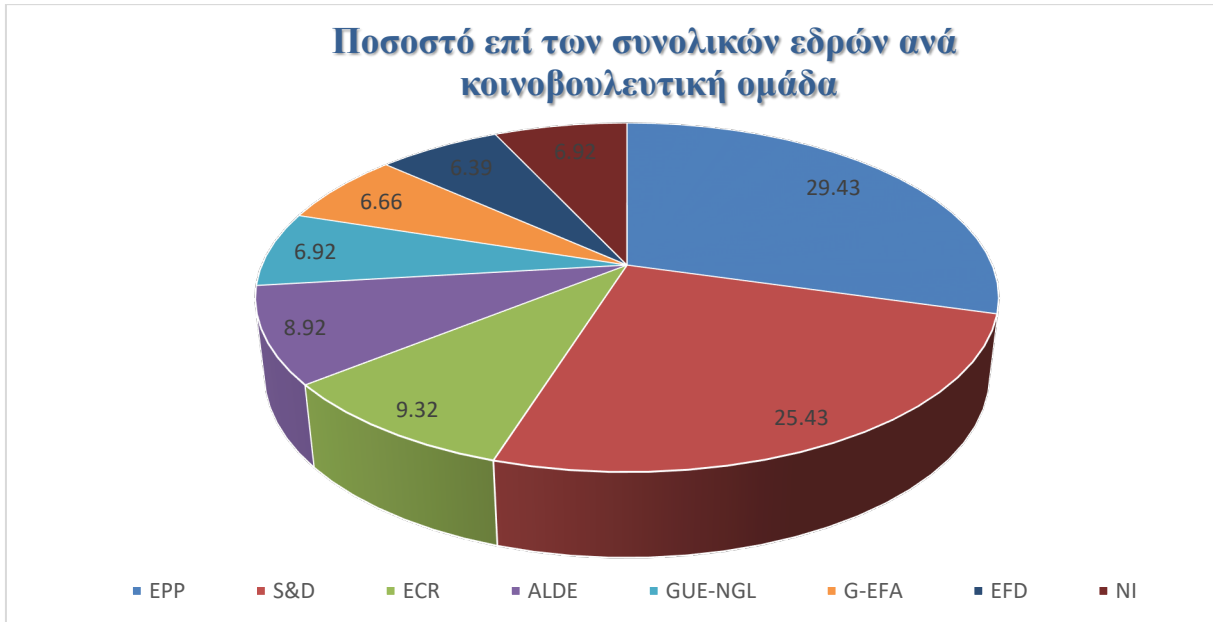
την αποτυχία της κατάρρευσης της οικονομίας, των επιπρόσθετων μέτρων (πχ των φορολογικών αυξήσεων) και της υψηλής ανεργίας ενώ τα ακροδεξιά κόμματα παρουσιάστηκαν ως η εναλλακτική λύση που τοποθετεί των γηγενείς πληθυσμούς στην κορυφή των προτεραιοτήτων της.

Προκειμένου να υπάρξει μια εις βάθος κατανόηση των αλλαγών που επήλθαν σε Ευρωπαϊκό επίπεδο τις τελευταίες δεκαετίες, παρατίθενται παρακάτω τα ποσοστά των κομμάτων που εισήλθαν στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο κατά τις τρεις τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις (2009 – 2014 – 2019). Αξίζει να παρατηρήσουμε τα ποσοστά του ευρωσκεπτικιστικού κόμματος Europe of Freedom and Democracy (EFD) το οποίο περιλάμβανε κόμματα όπως το Βρετανικό UKIP, την Ιταλική «Λέγκα του Βορρά» και το Ελληνικό ΛΑΟΣ. Ευρωσκεπτιστικές τάσεις εκφράζονταν ακόμη από μέλη του European Conservatives and Reformists (ECR) ενώ στους «μη εγγεγραμμένους» (NI) βρίσκουν καταφύγιο πολλά ακροδεξιά και ευρωσκεπτιστικά κόμματα όπως το Ουγγρικό JOBBIK, το Γαλλικό Front National και το Αυστριακό FPÖ.

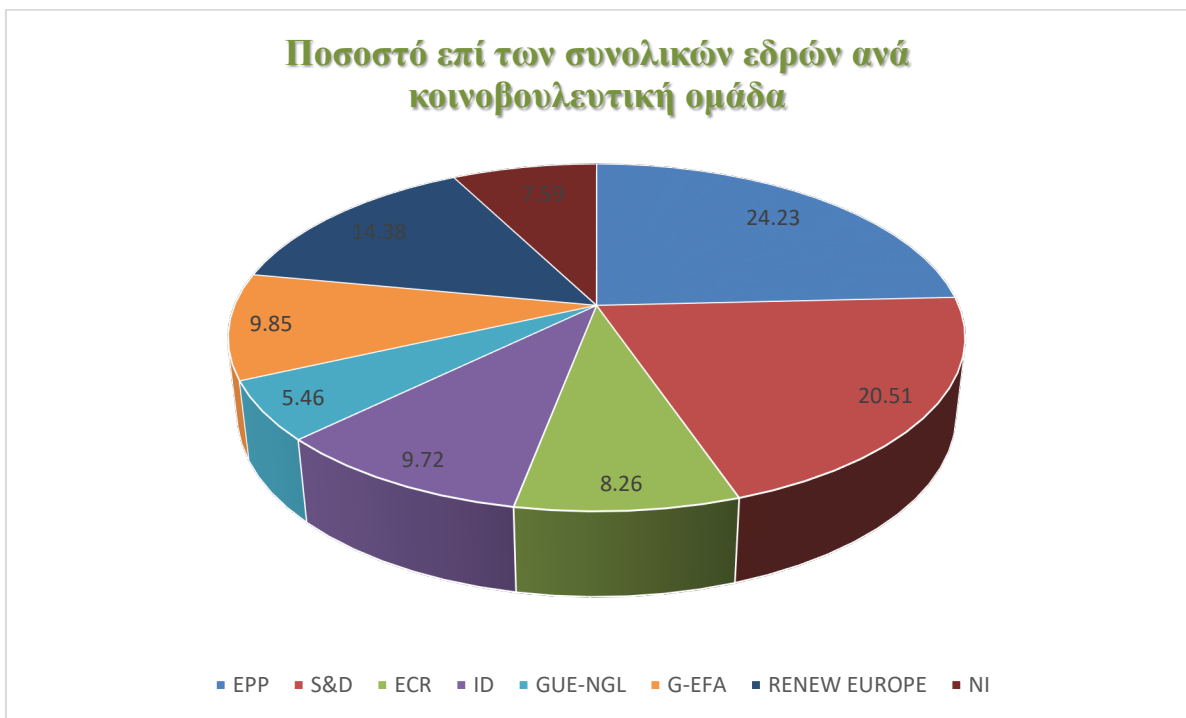
Γράφημα 1: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2009 – 2014

(European Parliament)

Γράφημα 2: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2014 - 2019

(European Parliament)

Γράφημα 3: Πολιτικές Ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2019 - 2024

(European Parliament)

Εν συντομία, παρατηρούμε ότι παρότι οι τελευταίες Ευρωεκλογές του 2019, έγιναν μια περίοδο που επικρατούσε έντονο το αίσθημα της αμφισβήτησης προς το θεσμικό-πολιτικό σύστημα της ΕΕ, τα ακροδεξιά κόμματα δεν βίωσαν μια σαρωτική νίκη όπως πολλοί θα περίμεναν. Το ΕΡΡ και το S&D έχασαν την συνολική πλειοψηφία μετά από πολλές δεκαετίες αλλά η ακροδεξιά δεν αναδείχθηκε κυρίαρχη δύναμη παρά αύξησε τις έδρες της κατά 7. Πιο συγκεκριμένα, το πιο επιτυχημένο κόμμα θεωρείται η Λέγκα του Βορρά στην Ιταλία (αύξηση από 5 έδρες σε 28) ενώ η Λεπέν με τον Εθνικό Συναγερμό (πρώην Εθνικό Μέτωπο) συγκέντρωσε χαμηλότερα ποσοστά από το 2014. Για πρώτη φορά η ακροδεξιά αντιπροσωπεύεται στην Ισπανία από το Vox το οποίο απέσπασε το 6,21% των ψήφων ενώ το Φλαμανδικό Συμφέρον του Βελγίου συγκέντρωσε το 11,7% των ψήφων (από 4,26% το 2014). Η ακροδεξιά δε γνώρισε πτώση σε αρκετές χώρες όπως η Αυστρία, η Ολλανδία και η Ελλάδα. Το αποτέλεσμα των Ευρωεκλογών του 2019 είναι η δημιουργία ενός κατακερματισμένου Ευρωκοινοβουλίου που όμως από ότι διαφαίνεται τα ακροδεξιά κόμματα δεν μπορούν να επηρεάσουν και να διαταράξουν ουσιαστικά την λειτουργία της ΕΕ. (Βασιλοπούλου, 2020)

4. Ευρωσκεπτικισμός

Ο ευρωσκεπτικισμός είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τον σκεπτικισμό και την αποδοκιμασία απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Βρετανική Εφημερίδα «The Times» τον Νοέμβριο του 1985. Η πρώτη πολιτικός που χρησιμοποίησε τον όρο τρία χρόνια μετά την εμφάνιση του, ήταν η Βρετανίδα Πρωθυπουργός Margaret Thatcher σε ομιλία της στο Ευρωπαϊκό Κολέγιο, στην πόλη Bruges του Βελγίου. Συγκεκριμένα μέσω του λόγου της δήλωσε ότι: *«Δεν περιορίσαμε επιτυχώς το κράτος στη Βρετανία, μόνο και μόνο για να μας επιβληθεί ξανά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με ένα ευρωπαϊκό υπερκράτος να ασκεί μια νέα κυριαρχία από τις Βρυξέλλες»*. (Margaret Thatcher, 1988)

Οι Taggart και Szczerbiak σε έρευνα τους διακρίνουν τα εξής δύο είδη ευρωσκεπτικισμού (Taggart & Szczerbiak , The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States, 2002):

Σκληρός Ευρωσκεπτικισμός (hard Euroscepticism) θεωρείται η συνολική αντίθεση απέναντι στις αρχές της ΕΕ και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και επομένως μπορεί να παρατηρηθεί σε κόμματα που πιστεύουν ότι τα κράτη τους πρέπει να αποχωρήσουν από την Ένωση ή του οποίου οι πολιτικές έναντι της ΕΕ ισοδυναμούν με αντίθεση με το όλο εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όπως αυτό έχει συλληφθεί.

Ήπιος Ευρωσκεπτικισμός (soft Euroscepticism) θεωρείται η αντίθεση σε συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές της ΕΕ ή πολιτικές που φαίνεται ότι θίγουν τα εθνικά συμφέροντα του εκάστοτε κράτους. Σε αυτή την περίπτωση, η εναντίωση δεν αποτελεί βασικό αξίωμα του κράτους.

Στις μέρες μας ο ευρωσκεπτικισμός αποτελεί μόνιμο στοιχείο τόσο της εγχώριας όσο και της ευρωπαϊκής πολιτικής σκηνής ενώ στις Ευρωεκλογές του 2014 οι εκφραστές του απέσπασαν σημαντικά ποσοστά. (Γεωργιάδου, 2008) Υπάρχουν πολλοί λόγοι εξαιτίας των οποίων τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυτή αύξηση στην τάση της αμφισβήτησης της οντότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάμεσα σε αυτούς, περιλαμβάνεται η χρηματοπιστωτική κρίση και η λιτότητα, το δημοκρατικό έλλειμμα, η άνοδος της ακροδεξιάς η Γερμανική ηγεμονία, η απουσία Ευρωπαϊκής ταυτότητας και η ριζοσπαστική αριστερά. Οι λόγοι αυτοί έχουν διαβρώσει σε ένα σημαντικό βαθμό το Ευρωπαϊκό εγχείρημα και την αξιοπιστία του ενώ έχει γίνει παράλληλα διάχυση του αντιευρωπαϊκού αισθήματος – γεγονός που διαφαίνεται και στο ότι η εμπιστοσύνη

στους θεσμούς της ΕΕ βρέθηκε μόλις στο 33% το 2016 σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο , ποσοστό που αποτελεί ιστορικό χαμηλό. (European Commission, 2016) Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, θα επικεντρωθούμε στις εκφάνσεις του ακροδεξιού ευρωσκεπτικισμού.

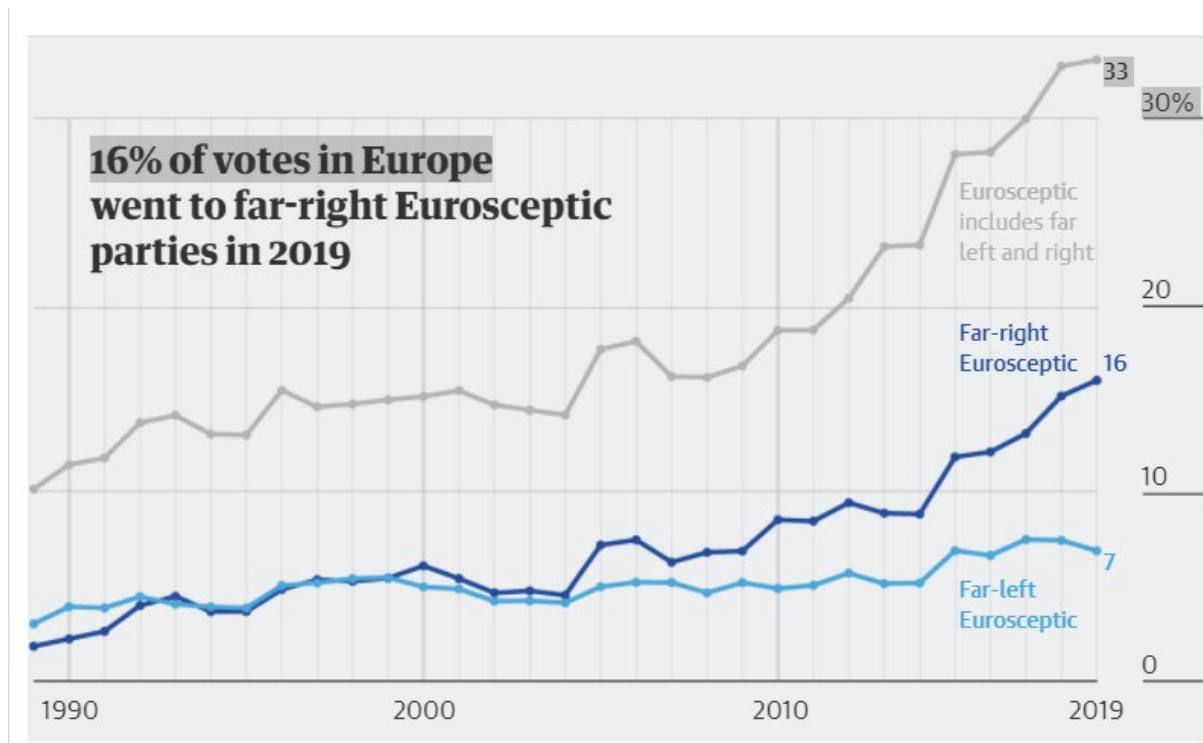
4.1 Η πορεία του Ευρωσκεπτικισμού στην Ευρώπη

Αν προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε ένα σημείο εκκίνησης μιας πρώτης μορφής πανευρωπαϊκής εκδήλωσης εναντίωσης απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτή θα ήταν η υιοθέτηση της συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992 η οποία οδήγησε και στην καθιέρωση του όρου «ευρωσκεπτικισμός». (Taggart & Aleks, Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe, 2004) Οι αυξημένες αρμοδιότητες που προσέδιδε στα ευρωπαϊκά όργανα και κυρίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενέτειναν τον φόβο για την σημαντική απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Οι πολίτες ανησυχούσαν για την ανάμειξη των εξουσιών της ΕΕ, σε τομείς με σημαντικές δημοσιονομικές επιπτώσεις (πχ. υγεία και κοινωνική ασφάλιση) και άλλους τομείς στους οποίους ακολουθούνταν παραδοσιακά εθνικές πολιτικές, γεγονός που φάνηκε και στα δημοψηφίσματα σε Γαλλία και Δανία τα οποία λίγο έλειψε να θέσουν σε κίνδυνο την υιοθέτηση της συνθήκης. (Taggart & Aleks, Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe, 2004)

Τα δημοψηφίσματα για την συνθήκη του Μάαστριχτ δεν ήταν τα μόνα που προέβαλαν την δυσπιστία απέναντι σε αλλαγές που οδηγούσαν σε μια πιο εντεταμένη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το 2005 το Γαλλικό και Ολλανδικό «όχι» σταμάτησαν την πορεία ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος ενώ το 2007 ήρθε και το Ιρλανδικό «όχι» αυτή τη φορά σε σχέση με την συνθήκη της Λισαβόνας. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση που εντοπίζεται ότι ο ευρωσκεπτικισμός παράγει έμπρακτα πολιτικά αποτελέσματα μέσω δημοψηφισμάτων είναι το Brexit και η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση. Για πρώτη φορά στην ιστορία της η ΕΕ κλήθηκε να αντιμετωπίσει την αποχώρηση ενός κράτους μέλους.

Όπως γίνεται φανερό στο παρακάτω διάγραμμα, τα ευρωσκεπτικιστικά κόμματα δεν αποτελούν πλέον μειοψηφικές δυνάμεις διαμαρτυρίας, αλλά σε πολλές περιπτώσεις καταλαμβάνουν κεντρικό ρόλο στα κοινοτικά συστήματα αρκετών κρατών μελών. Το κόμμα του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία κατέλαβε την δεύτερη θέση στις τελευταίες προεδρικές εκλογές ενώ την πρώτη καθαρά ευρωσκεπτικιστική κυβέρνηση στην ΕΕ, ανέδειξε αντίστοιχα το εκλογικό αποτέλεσμα στην Ιταλία, φέρνοντας στην εξουσία το ευρωσκεπτικιστικό κίνημα των πέντε αστέρων με την ακροδεξιά Λέγκα. Ολλανδία, Αυστρία, Ουγγαρία και αρκετές ακόμη χώρες της ένωσης, παρουσιάζουν παρόμοια παραδείγματα μεγάλης εκλογικής ανόδου ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων.

Εικόνα 2: Διαχρονική εξέλιξη των ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων

Guardian graphic. Source: Matthijs Rooduijn, University of Amsterdam, The PopuList (Henley, 2020)

Τα ακροδεξιά ευρωσκεπτικιστικά κόμματα διαφωνούν κυρίως με την απειλή που θέτει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση για την εθνική κυριαρχία και την πολιτισμική ομοιογένεια και αποκρυσταλλώνονται στα εξής παρακάτω πρότυπα:

4.2 Πρότυπα Ακροδεξιού Ευρωσκεπτικισμού

Σύμφωνα με την Βασιλοπούλου Σ., ο ευρωσκεπτικισμός μπορεί να κατηγοριοποιηθεί στις εξής κατηγορίες που ακολουθούν: (Βασιλοπούλου, 2020)

4.2.1 «Απορριπτικός Ευρωσκεπτικισμός»

Ο απορριπτικός ευρωσκεπτικισμός εκφράζει ισχυρές εναντιώσεις σε βασικές αρχές της Ένωσης ενώ το μόνο που δέχεται είναι η κοινή ιστορική, πολιτισμική και θρησκευτική ευρωπαϊκή κληρονομιά. Εντούτοις, οι εκφραστές του διαφωνούν κάθετα με την συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τους θεσμούς της ΕΕ και το πολιτικό εκτόπισμα της ενώ φέρουν ισχυρή αντίσταση σε μια μελλοντική Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και οικοδόμηση μιας Ευρωπαϊκής Πολιτείας. Υποστηρίζουν την εθνική αυτοδιάθεση, διαφωνούν με την υπερεθνικότητα και ζητούν οι

αποφάσεις για τα κράτη να λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο και όχι μέσω των θεσμών της ΕΕ. Τα κόμματα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία είναι το Γαλλικό «Εθνικό Μέτωπο», η Ιταλική «Τρίχρωμη Φλόγα», η Ελληνική «Χρυσή Αυγή», το Ουγγρικό «Τζόμπικ» τα οποία σύσσωμα ζητούν την απόσυρση των κρατών τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. (Βασιλοπούλου, 2020)

4.2.2 «Ευρωσκεπτικισμός Υπό Όρους»

Ο ευρωσκεπτικισμός υπό όρους αποδέχεται τόσο τα στοιχεία κοινής ευρωπαϊκής κληρονομιάς όσο και την ευρωπαϊκή συνεργασία αλλά αντιτίθεται στο ενδεχόμενο δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Πολιτείας καθώς θεωρεί ότι υπονομεύει την εθνική κυριαρχία. Οι υπό όρους Ευρωσκεπτικιστές, εναντιώνονται στις πολιτικές και τους θεσμούς της ΕΕ χωρίς να είναι εκ διαμέτρου αντίθετοι με τη γενική ιδέα της πολυμερούς συνεργασίας. Θεωρούν ότι μέσω της ΕΕ, οι υπερεθνικές αποφάσεις που λαμβάνονται υπονομεύουν την κρατική κυριαρχία και υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να έχουν μειωμένη εξουσία. Τα κόμματα που ανήκουν στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι το Αυστριακό «Κόμμα της Ελευθερίας», το Βελγικό «Φλαμανδικό Συμφέρον», η Ιταλική «Λέγκα του Βορρά», το Δανικό «Λαϊκό Κόμμα» και το Ελληνικό «ΛΑΟΣ». (Βασιλοπούλου, 2020)

4.2.3 «Συμβιβαστικός Ευρωσκεπτικισμός»

Οι υποστηρικτές του συμβιβαστικού ευρωσκεπτικισμού συμφωνούν με την ύπαρξη κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας, με την ύπαρξη και εμβάθυνση της ευρωπαϊκής συνεργασίας ακόμη και με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σε συγκεκριμένους τομείς – όμως εναντιώνονται στην μελλοντική δημιουργία μια ευρωπαϊκής πολιτείας. Θεωρούν ότι μια ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μπορεί να είναι επωφέλης για τα κράτη ειδικά σε συγκεκριμένους μεμονωμένους τομείς όπως είναι η οικονομία αλλά η μεταφορά των αποφάσεων σε κέντρα λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ιδιαίτερα ανεπιθύμητη. Κόμματα τα οποία θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν στο πρότυπο του συμβιβαστικού ευρωσκεπτικισμού είναι η Ιταλική «Εθνική Συμμαχία» και το Λετονικό «Για την Πατρίδα». (Βασιλοπούλου, 2020)

5. Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων.

Στη συνέχεια της εργασίας θα ανατρέξουμε στην θεωρία της διαχείρισης κινδύνου και συγκεκριμένα στη μεθοδολογία της μήτρας κινδύνων και στο event tree analysis (ETA). Για τους σκοπούς της ανάλυσης θα χρησιμοποιήσουμε το υποθετικό σενάριο της επικράτησης των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη. Για το αρχικό στάδιο της ανάλυσης θα παραθέσω παρακάτω τους πιθανούς κινδύνους που απορρέουν από το αρχικό σενάριο που έθεσα. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την αναγνώριση των κινδύνων προέρχεται από την βιβλιογραφία, την εμπειρία και τις εξειδικευμένες απόψεις επιστημόνων του πεδίου.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την διαδικασία αναγνώρισης των κινδύνων χρησιμοποιήθηκαν ως κατευθυντήριες τα πρότυπα ακροδεξιού ευρωσκεπτικισμού σύμφωνα με τα οποία δημιουργήθηκαν περισσότερο ή λιγότερο μετριοπαθείς προτάσεις. Ακόμη, χρησιμοποιήθηκε η θεωρία των ειδών εκχύλισης (spillover – spillback effects). Σε μια κατάσταση επικράτησης του spillover effect αυτό σημαίνει αύξηση των αρμοδιοτήτων και της άσκησης πολιτικής της ΕΕ ενώ αντίθετα σε μια επικράτηση του spillback effect, οι εξουσίες της Ένωσης περιορίζονται πολιτικά, θεσμικά, λειτουργικά και γεωγραφικά. Με γνώμονα όλα τα παραπάνω παρουσιάζονται οι εξής κίνδυνοι :

Πίνακας 1: Αναγνώριση Κινδύνων

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ
A	Αποχώρηση κρατών – μελών από την ΕΕ
B	Κατάργηση ζώνης Σένγκεν
Γ	Αποχώρηση από το ευρώ
Δ	Πλήρης κατάργηση της μεταναστευτικής πολιτικής

E	Κατάργηση υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Εθνικού
ΣΤ	Κατάργηση / μείωση Ευρωπαϊκών Θεσμών
Z	Μείωση του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού

Ο βαθμός σημαντικότητας των κινδύνων, που προαναφέρθηκαν θα καθοριστεί από το γινόμενο της πιθανότητας εκδήλωσης επί του αναμενόμενου αντικτύπου. Η κλίμακα της πιθανότητας και του αντικτύπου βαθμονομείται από το 1 έως το 5 όπως περιγράφεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2: Κλίμακα Πιθανότητας

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΒΑΘΜΟΝΟΜΗΣΗ
1	Σπάνιο
2	Μάλλον δεν θα συμβεί
3	Πιθανό
4	Μάλλον θα συμβεί
5	Βέβαιο

Πίνακας 3: Κλίμακα Αντικτύπου

ΚΛΙΜΑΚΑ	ΒΑΘΜΟΝΟΜΗΣΗ
1	Ελάχιστος
2	Χαμηλός
3	Υψηλός
4	Πολύ υψηλός
5	Καταστροφικός

Πίνακας 4: Εκτίμηση Κινδύνων

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΑΝΤΙΚΤΥΠΙΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ
A	Αποχώρηση κρατών – μελών από την ΕΕ	3	4	12
B	Κατάργηση ζώνης Σένγκεν	3	4	12
Γ	Αποχώρηση από το ευρώ	2	4	8
Δ	Πλήρης κατάργηση της μεταναστευτικής πολιτικής	4	4	16
E	Κατάργηση υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Εθνικού	2	3	6

ΣΤ	Κατάργηση / μείωση Ευρωπαϊκών Θεσμών	3	4	12
Z	Μείωση του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού	3	3	9

Σε αυτό το σημείο θα παρουσιαστεί η ανάλυση των κινδύνων που εντοπίστηκαν και αξιολογήθηκαν προκειμένου να αιτιολογηθούν οι αιτίες που οδήγησαν στην παραπάνω βαθμονόμηση.

A. Αποχώρηση κρατών – μελών από την ΕΕ.

Η πρόταση της αποχώρησης κρατών – μελών από την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν αποτελεί καινούργια ρητορική στην ατζέντα των ακροδεξιών κομμάτων. Πολλά συντηρητικά – ευρωσκεπτικικά κόμματα έχουν δηλώσει κατά καιρούς ότι η ΕΕ αποτελεί τροχοπέδη για την εθνική ανάπτυξη και η αλληλεξάρτηση αυτή μειώνει τις εθνικές επιδιώξεις και δυνατότητες, την εθνική κυριαρχία και ταυτότητα. Μέχρι το 2016 με το δημοψήφισμα του Ηνωμένου Βασιλείου για την παραμονή ή όχι της χώρας στην Ένωση, η προοπτική αποχώρησης κάποιου μέλους από την ΕΕ έμοιαζε σχεδόν αδύνατη. Πάραυτα με επικράτηση 51,89% έναντι 48,11% στο εν λόγω δημοψήφισμα, οι πολίτες του ΗΒ αποφάσισαν την αποχώρησή τους από την Ευρωπαϊκή οικογένεια – το λεγόμενο Brexit. Έτσι ξεκίνησε μια μακρά διαδικασία δημιουργίας μηχανισμών για την αποχώρηση με την ενεργοποίηση του άρθρου 50 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2017) καθώς και συνεχών διαπραγματεύσεων και έκτακτων ευρωπαϊκών συμβουλίων. (European Council).

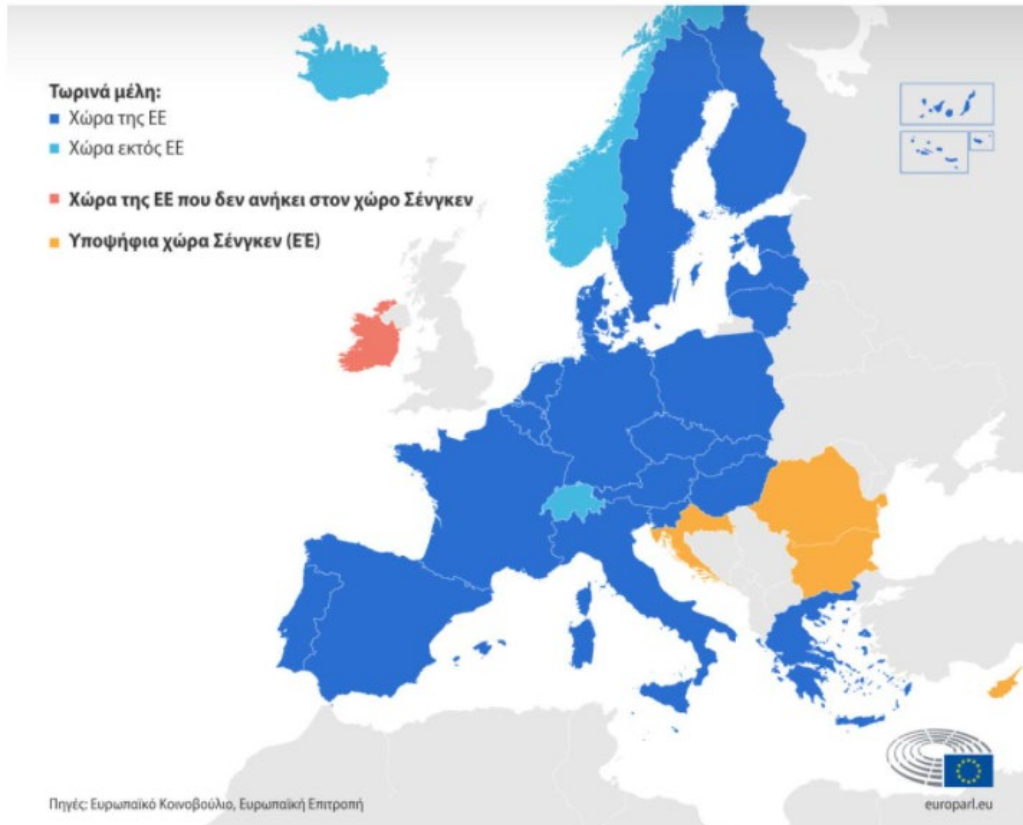
Το Brexit πέρα από το πλήγμα της αποχώρησης ενός σημαντικού και ιστορικού μέλους της ΕΕ, άνοιξε τον δρόμο και σε ακροδεξιά κόμματα άλλων χωρών να ζητήσουν δημοψηφίσματα για την παραμονή ή όχι της χώρας τους στην Ένωση. Η ιταλική Λέγκα του Βορρά χαιρέτισε την απόφαση των Βρετανών ψηφοφόρων ως μεγάλη νίκη της ελευθερίας ενώ ο πρόεδρος του κόμματος Ματέο Σαλβίνι έγραψε στο twitter ότι «η καρδιά, το μυαλό και η υπερηφάνεια του βρετανικού λαού έχουν νικήσει τα ψέματα, τις απειλές και τους εκβιασμούς της Ευρώπης». Κόμματα όπως το Γερμανικό AfD, το Γαλλικό Εθνικό Μέτωπο (Εθνικός Συναγερμός), το Ολλανδικό Κόμμα για την Ελευθερία αλλά και πιο πρόσφατα η Πολωνία με το Polexit δημιουργούν διαρκείς πιέσεις στην Ευρωπαϊκή υπόσταση των κρατών τους. (van Kessel, Chelotti, Drake, Roch, & Rodi, 2020)

Τα λαϊκίστικα συντηρητικά ακροδεξιά κόμματα έχουν λάβει μια «σκληρή» ευρωσκεπτικιστική θέση, υποδηλώνοντας πολλές φορές μια κατηγορηματική απόρριψη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ή/και της ένταξης στην ΕΕ η οποία επί του παρόντος σπάνια εμφανίζεται πέρα από αυτήν την κομματική οικογένεια. Η ιδέα να ακολουθηθεί το παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου στην αποχώρηση από την ΕΕ είναι επομένως πιθανό να προσελκύσει ιδιαίτερα κόμματα αυτής της κατηγορίας. Βλέποντας λοιπόν ότι είναι δυνατό να συγκεντρωθεί επαρκής υποστήριξη ώστε να αποφασιστεί η αποχώρηση από την ΕΕ, τα κόμματα αυτά σε όλη την Ευρώπη είναι τα πρώτα που έχουν τοποθετήσει το ζήτημα αυτό πιο σταθερά στην πολιτική τους ατζέντα.

Β. Κατάργηση ζώνης Σένγκεν

Ο χώρος Σένγκεν αποτελεί έναν από τους κύριους πυλώνες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Η κατάργηση των συνοριακών ελέγχων που προβλέπεται με την Συμφωνία του Σένγκεν άρχισε το 1995, δίνοντας στους πολίτες της ΕΕ το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και άρα τη δυνατότητα διαμονής, σπουδών, εργασίας και συνταξιοδότησης οπουδήποτε στην ΕΕ. Οι τουρίστες και οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τα δικαιώματα αυτά. (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019)

Ο ΧΩΡΟΣ ΣΕΝΓΚΕΝ

(Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2019)

Τα ακροδεξιά κόμματα χρησιμοποίησαν κατά τα τελευταία χρόνια δύο πολύ ισχυρά επιχειρήματα υπέρ της κατάργησης της ζώνης Σένγκεν: τις τρομοκρατικές επιθέσεις που σημειώθηκαν σε Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες οι οποίες αποτελούν την «καρδιά» της ΕΕ (Παρίσι 2015, Βρυξέλλες 2016) καθώς και την μεταναστευτική κρίση του 2015.

Η αναποτελεσματικότητα στην διαχείριση των δύο αυτών κρίσεων (μεταναστευτική κρίση και τρομοκρατική απειλή) , υπονόμωσε την εικόνα της ΕΕ η οποία θεμελιώνεται στην αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αλληλεγγύης ενώ ταυτόχρονα ευνόησε την ρητορική των ακροδεξιών ευρωσκεπτιστικών κομμάτων που συνδέουν τα ζητήματα εθνικής ασφάλειας με τη συνεχιζόμενη εισροή μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα, αρκετά κόμματα που ανήκουν στην οικογένεια της ακροδεξιάς προτρέπουν το τέλος του συστήματος Σένγκεν και το κλείσιμο των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ για να σταματήσει η εισροή μεταναστών και κατά αυτό τον τρόπο να επιτευχθεί η αποτροπή τρομοκρατικών επιθέσεων. Μάλιστα, ένας από τους βασικούς λαϊκίστικους ισχυρισμούς φτάνει το σύστημα Σένγκεν όχι μόνο για την όξυνση της

μεταναστευτικής κρίσης, αλλά και για την ευκαιρία που δίνεται στους τρομοκράτες να κυκλοφορούν ελεύθερα στην Ευρώπη όσο και να διαφύγουν. (Intini, 2016)

Εξαιτίας των τότε πρόσφατων τρομοκρατικών επιθέσεων ο εκπρόσωπος του βρετανικού κόμματος UKIP το 2016 Μάικ Χούκεμ δήλωνε: «Αυτές οι αποτρόπαιες τρομοκρατικές επιθέσεις καταδεικνύουν ότι η Σένγκεν και η χαλαρή πολιτική στους συνοριακούς ελέγχους αποτελούν φόβητρο για την ασφάλειά μας», ενώ ο Γάλλος γεροϋσιαστής του ακροδεξιού Εθνικού Μετώπου της Λεπέν, Νταβίντ Ράτσλιν, δήλωνε: «πόσες επιθέσεις πρέπει να συμβούν για να καταλάβουμε ότι πρέπει να σταματήσουμε τη μετανάστευση και να καταργήσουμε τη Σένγκεν;».

Παράλληλα εξαιτίας της μεταναστευτικής κρίσης πολλές χώρες προχώρησαν σε προσωρινό έλεγχο των συνόρων (όπως η Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία, Σουηδία, Δανία, Ουγγαρία) ενώ ακόμα και σήμερα πολλά κόμματα επιδιώκουν την κατασκευή φρακτών στα σύνορα τους προκειμένου να παρεμποδίσουν πρόσφυγες και μετανάστες να τα παραβιάσουν. Μάλιστα πρόσφατα άνοιξε η συζήτηση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αναφορικά με το εάν θα έπρεπε ή όχι η ΕΕ να χρηματοδοτήσει φράκτες και συρματοπλέγματα στα εξωτερικά σύνορα της.

Γ. Αποχώρηση από το ευρώ

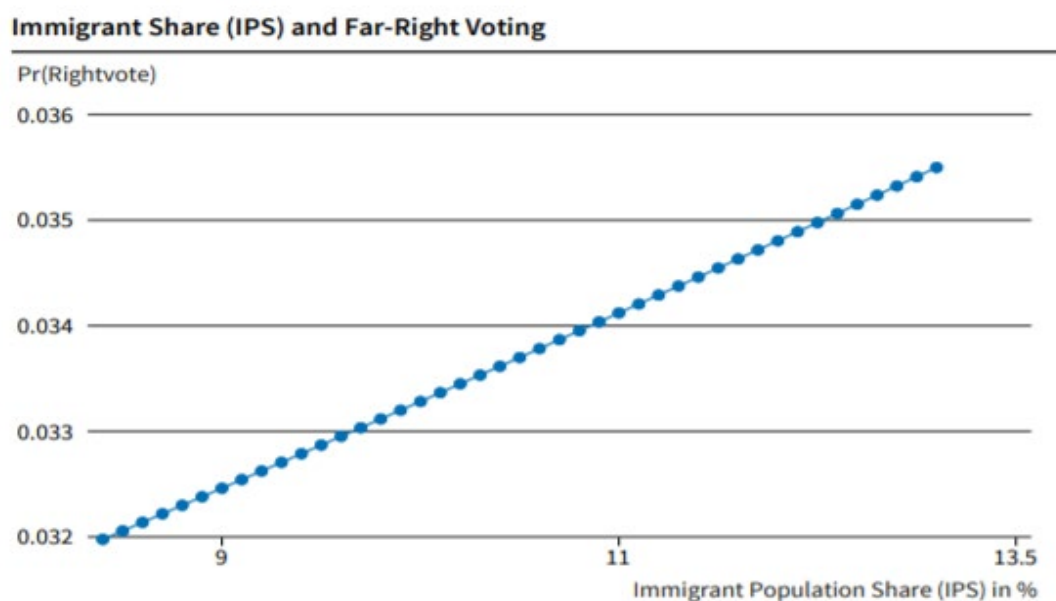
Πολλά είναι τα ακροδεξιά ευρωσκεπτικτικά κόμματα που επικρίνουν σταθερά την Οικονομική Νομισματική Ένωση (ONE) από την αρχή της σύστασης της θεωρώντας λανθασμένη επιλογή των κρατών τους να εισέλθουν στο κοινό νόμισμα. Τα βασικά επιχειρήματα που προκρίνονται είναι σαφώς η έλλειψη της εθνικής νομισματικής κυριαρχίας η οποία θα επιτρέψει την δημιουργία ανταγωνιστικών υποτιμήσεων και εύκαμπτων ισοτιμιών. (Βασιλοπούλου, 2020) Τα εν λόγω κόμματα, θεωρούν ότι το ευρώ δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, αυξάνει την ανεργία και συνδέεται με την χαμηλή οικονομική ανάπτυξη. Ακόμα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) κατηγορήθηκε για τον τρόπο που αντιμετώπισε την οικονομική κρίση στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα διότι διατήρησε σταθερή την ισοτιμία του ευρώ και δεν μετέβαλε το επιτόκιο δανεισμού. Θεωρήθηκε ότι το κάθε κράτος θα έπρεπε να έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει μόνο του την οικονομική κρίση, να διαμορφώσει τις δικές του ισοτιμίες και να προσπαθήσει να διασφαλίσει την αγοραστική δύναμη των πολιτών του.

Κόμματα όπως το Εθνικό Μέτωπο (Εθνικός Συναγερμός), η Ενναλακτική για την Γερμανία (AfD) και η Λέγκα του Βορρά (Lega Nord) αποτελούν υποστηρικτές της παραπάνω άποψης αφού υπογραμμίζουν ότι όχι μόνο δεν έχουν επωφεληθεί οι εθνικές οικονομίες από το σύστημα της ευρωζώνης αλλά αντιθέτως εξαιτίας της πιο έντονης οικονομικής παγκοσμιοποίησης τα κράτη καταλήγουν να αντιμετωπίζουν ισχυρές δομικές αστάθειες. Όπως είναι λογικό, οι απόψεις αυτές ήρθαν και πάλι στο προσκήνιο εξαιτίας της οικονομικής κρίσης της περασμένης δεκαετίας και εξαιτίας της παρεμβατικότητας των δημοσιονομικών μέτρων που υιοθετήθηκαν. (Bijmans, 2020)

Δ. Πλήρης κατάργηση της μεταναστευτικής πολιτικής

Από την μέχρι τώρα ανάλυση της τυπολογίας και της πολιτικής δράσης των ακροδεξιών κομμάτων, έχει καταστεί σαφές ότι ένα μεγάλο κομμάτι της ατζέντας τους βασίζεται στη εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος. Για την άκρα δεξιά, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο, αντιμετωπίζονται ως μια τεράστια «απειλή» για την διατήρηση της εθνικής-πολιτισμικής ομοιογένειας ενώ τους συνδέουν και μια σειρά κοινωνικών ζητημάτων όπως η ανεργία, η εγκληματικότητα, η υποβάθμιση των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Η μεταναστευτική κρίση «αναγέννησε» τα ακροδεξιά πολιτικά κινήματα τα οποία στο ρυθμό που συγκέντρωναν δύναμη είναι πιθανό να μπορέσουν να δημιουργήσουν θεμελιώδεις προκλήσεις στα κυβερνητικά όργανα της Ευρώπης.

Εικόνα 4: Εξέλιξη ακροδεξιάς ως προς το ποσοστό μεταναστών στον πληθυσμό

(Deole & Davis, 2018)

Πάγιο έτοιμα των ακροδεξιών κομμάτων είναι η απαγκίστρωση από το ευρωπαϊκό κεκτημένο της διαχείρισης προσφυγικών ροών και η πλήρης αποδέσμευση των κρατών από τις ευρωπαϊκές συμφωνίες με αναγωγή της διαχείρισης σε εθνικό επίπεδο. Κατά αυτό τον τρόπο, τα κράτη θα είναι υπεύθυνα και θα μπορούν να δημιουργούν τα δικά τους συστήματα διαχείρισης σε κρατικό και διμερές επίπεδο. Ήδη χώρες όπως Πολωνία και Ουγγαρία παρακάμπτουν αποφάσεις της ΕΕ ακόμα και μετά από δικαστικές αποφάσεις σε βάρος τους ενώ προχωρούν σε ανέγερση τείχους και φρακτών.

«Ο μόνος δρόμος για να αντιμετωπιστεί το θέμα, είναι να ελέγξουμε τα σύνορα, να κλείσουν για όσους δεν έχουν δικαίωμα εισόδου και η κυβέρνηση να αρχίσει να στέλνει τους πρόσφυγες και τους μετανάστες πίσω στις πατρίδες τους» δήλωνε το 2016 εν μέσω της προσφυγικής κρίσης η πρόεδρος του Εθνικού Συναγερμού Λεπέν.

Ε. Κατάργηση υπεροχής του Ευρωπαϊκού Δικαίου έναντι του Εθνικού

Σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής, το ευρωπαϊκό δίκαιο υπερισχύει των εθνικών δικαίων των κρατών μελών. Η αρχή της υπεροχής ισχύει για όλες τις ευρωπαϊκές πράξεις οι οποίες διαθέτουν δεσμευτική ισχύ. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν, συνεπώς, να εφαρμόσουν εθνικό κανόνα που αντιβαίνει στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Η αρχή της υπεροχής δεν κατοχυρώθηκε μέσω κάποια συγκεκριμένης συνθήκης αλλά καθιερώθηκε από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ως αποτέλεσμα της υπόθεσης *Costa vs Enel* το 1960.

Όπως είναι φυσικό, αρκετά ακροδεξιά ευρωσκεπτικικά κόμματα, θέτουν στο προσκήνιο της συζήτησης θέματα αναφορικά με το κατά πόσο επηρεάζει την εθνική κυριαρχία των κρατών η υπεροχή του ευρωπαϊκού δικαίου έναντι του εθνικού. Υπάρχουν πολλές φωνές αμφισβήτησης τόσο από τα κόμματα όσο και από τα Συνταγματικά Δικαστήρια σε χώρες όπως για παράδειγμα η Δανία (*Dank Industri*), η Τσεχία (*Landtova*), η Γερμανία (*Weiss II*) και πολύ προσφάτως η Πολωνία. Η αμφισβήτηση αυτή δημιουργεί σαφώς συζητήσεις για το νομικό σύστημα της ΕΕ καθώς και το μέλλον της ευρωπαϊκής έννομης τάξης. Τα παραδείγματα αυτά, υποδεικνύουν μια δυναμική των εθνικών συνταγματικών δικαστηρίων απέναντι στο δίκαιο της ΕΕ και ίσως προϊδεάζουν σε αύξηση των αμφισβητήσεων και από άλλες χώρες όπως για παράδειγμα η Ουγγαρία.

Αυτή η αντίθεση σε ένα δομικό στοιχείο του ευρωπαϊκού εγχειρήματος είναι αρκετό ώστε να κλυδωνίσει και να «παγώσει» περαιτέρω τις συζητήσεις για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Φαίνεται ότι αυτό που θα πρέπει να ανακαλύψει Το στοίχημα η ευρωπαϊκή συλλογικότητα είναι μια μέθοδος προσαρμογής σε αυτή την πραγματικότητα που αναδύεται και να βρεθεί ένα νέο, ικανοποιητικό για όλες τις πλευρές, σημείο ισορροπίας, ώστε να συνεχίσει να υφίσταται και να λειτουργεί ένα κοινό πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας.

ΣΤ. Κατάργηση / Μείωση Ευρωπαϊκών Θεσμών

Η μείωση ή κατάργηση Ευρωπαϊκών θεσμών συνδέεται άμεσα με την ανάκτηση εθνικής κυριαρχίας ενώ αποτελεί σίγουρα *spill back effect* για την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση.

Πιο συγκεκριμένα, τα ακροδεξιά κόμματα – ειδικά αυτά που ανήκουν στην κατηγορία του απορριπτικού ευρωσκεπτιστικού μοντέλου, θεωρούν ότι το Ευρωπαϊκό μοντέλο έχει αποκτήσει πολλαπλές εξουσίες σε τομείς που ανήκαν παραδοσιακά σε εθνικό και όχι δε διεθνές επίπεδο. (Βασιλοπούλου, 2020) Τα εν λόγω κόμματα, θεωρούν ότι δεν υπάρχει λόγος να υφίστανται επιπλέον Ευρωπαϊκές Επιτροπές οι οποίες να διαχειρίζονται την ατζέντα σε συγκεκριμένους τομείς όπως για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (European Committee of the Regions). Αντίθετα θεωρούν ότι η ύπαρξη των συγκεκριμένων επιτροπών (αλλά και βασικών θεσμών της ΕΕ) , έχει ως αποτέλεσμα τον εκτεταμένο περιορισμό της κρατικής κυριαρχίας και αντίκτυπο στο σύνολο του οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού τομέα των κρατών μελών. Σύμφωνα με τα ακροδεξιά κόμματα, οι επιτροπές αυτές οδηγούν στον σχηματισμό ενός Ευρωπαϊκού υπερκράτους του οποίου μάλιστα το μέλημα δεν είναι η εξυπηρέτηση των συμφερόντων των πολιτών του.

Η κατάργηση επομένως των συγκεκριμένων επιτροπών, θα σήμαινε και την χορήγηση ελευθερίας κινήσεων και αποφάσεων στους τομείς επιρροής της κατηρηγμένης επιτροπής.

Ζ. Μείωση του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού

Ο Ευρωπαϊκός προϋπολογισμός αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για τις δράσεις, τις στοχεύσεις, το γόητρο αλλά και την εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πάραυτα, αρκετά συντηρητικά ακροδεξιά ευρωσκεπτιστικά κόμματα εναντιώνονται σε οποιαδήποτε συνεργασία σε δημοσιονομικά θέματα ενώ επικρίνουν το προϋπολογισμό της ΕΕ.

Για να επιβεβαιώσουμε το εν λόγω σενάριο δεν χρειάζεται παρά να ανατρέξουμε στο πού πρόσφατο παρελθόν και συγκεκριμένα στο 2020. Ο ιστορικός Ευρωπαϊκός προϋπολογισμός του 1.8 τρισεκατομμυρίων ευρώ και των πακέτων ανάκαμψης σταμάτησαν μπροστά στα βέτο της Ουγγαρίας και Πολωνίας πλήττοντας την δυναμική των Θεσμών της Ένωσης.

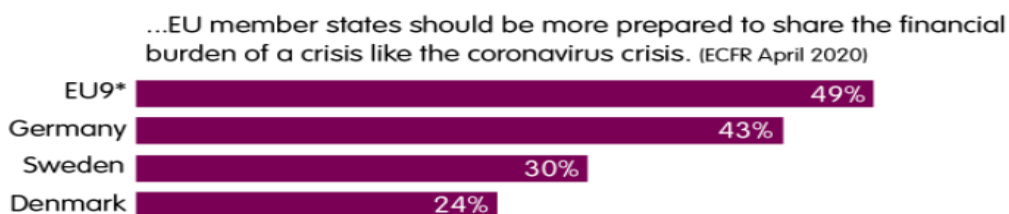
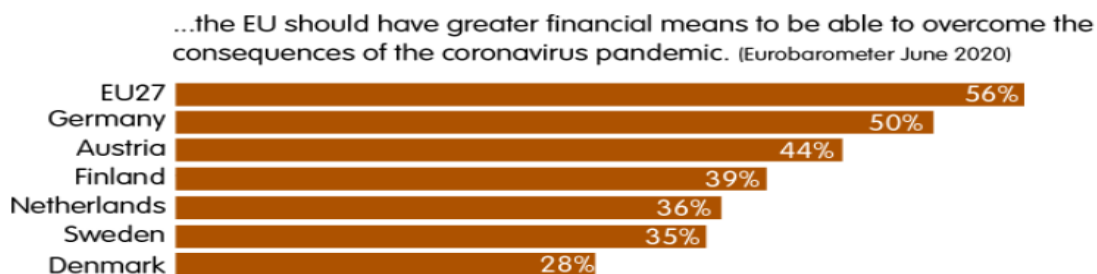
Εκτός όμως από την Πολωνία και Ουγγαρία, υπάρχουν και πιο μόνιμοι σκεπτικιστές απέναντι στις προϋποθέσεις του προϋπολογισμού. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει λόγος για της χώρες Frugal¹ (Ολλανδία, Δανία, Αυστρία, Σουηδία) οι οποίες επί σειρά ετών διατηρούν την δυσπιστία τους ενώ εκφράζουν τις διαφωνίες τους για τα μεγέθη του προϋπολογισμού. Αυτό γίνεται αντιληπτό τόσο στην αρένα της πολιτικής όπου η ακροδεξιά πτέρυγα διανθίσθηκε αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο του Ιουνίου 2020 – λίγους μήνες μετά το ξέσπασμα της πανδημίας του covid – 19 , οι πολίτες των χωρών Frugal απαντούσα με τα συγκεκριμένα ποσοστά στις παρακάτω ερωτήσεις αναφορικά με την Ευρωπαϊκή αλληλεγγύη οικονομική αλληλεγγύη:

¹προσωνύμιο μιας άτυπης συνεργασίας μεταξύ ομοϊδεατών δημοσιονομικά συντηρητικών ευρωπαϊκών χωρών και συγκεκριμένα της Αυστρίας, της Δανίας, της Ολλανδίας και της Σουηδίας.

Εικόνα 5: Αποτελέσματα ευρωβαρομέτρου σε σχέση με την οικονομική αλληλεγγύη σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Financial solidarity in times of covid-19

Share of respondents who agree that...

* The 9 countries ECFR polled included Bulgaria, Denmark, France, Germany, Italy, Poland, Portugal, Spain, Sweden.

Source: Eurobarometer June 2020; ECFR April 2020
ECFR · ecf.eu

(Zerka, 2020)

Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης θα μπορούσε να έχει πολλές συνέπειες στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης αν ειδικά μετουσιωθεί σε βέτο όπως έγινε στις περιπτώσεις της Πολωνίας και Ουγγαρίας το 2020.

Είναι σαφές ότι τα ακροδεξιά κόμματα, προτιμούν να δαπανούν τα χρήματα των κρατών τους στο εσωτερικό και όχι να τα διαθέτουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να τα διαχειρίζεται σύμφωνα με τις πολιτικές που θέλει η ίδια να χρηματοδοτήσει. Αυτό αποτελεί βασικό ζήτημα εθνικής κυριαρχίας στον οικονομικό τομέα. Εκτός αυτού, πολλές από αυτές τις χώρες θεωρούν ότι παραχωρούν στον Ευρωπαϊκό προϋπολογισμό περισσότερα χρήματα από όσα τελικά λαμβάνουν από τις ευρωπαϊκές δράσεις.

Πίνακας 5: Χρωματική Επεξήγηση Αντικτύπου

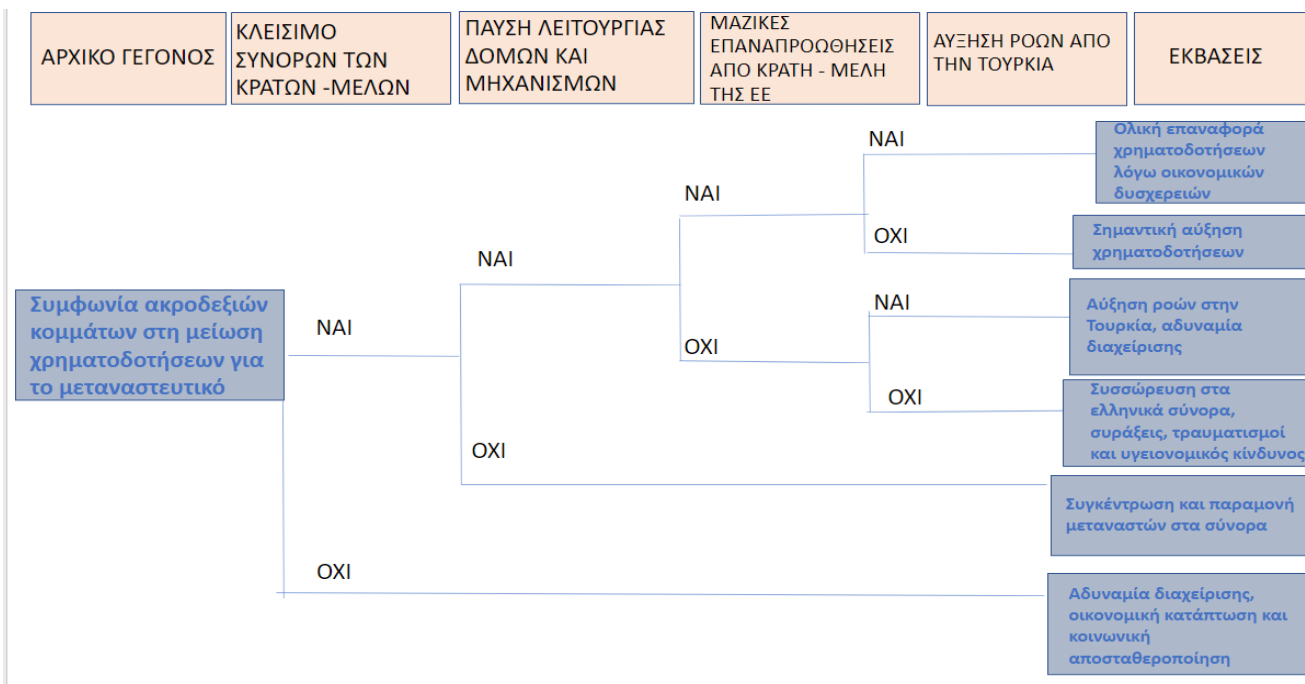
ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΧΡΩΜΑΤΩΝ	ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΟΣ
	ΥΨΗΛΟΣ
	ΜΕΣΑΙΟΣ
	ΧΑΜΗΛΟΣ
	ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ

Πίνακας 6: Μήτρα Κινδύνων

		ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ				
		ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ (1)	ΧΑΜΗΛΟΣ (2)	ΥΨΗΛΟΣ (3)	ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΟΣ (4)	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟ Σ (5)
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΒΕΒΑΙΟ (5)					
	ΜΑΛΛΟΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ (4)				Α, Β, ΣΤ	Δ
	ΠΙΘΑΝΟ (3)		Ε	Γ	Ζ	
	ΜΑΛΛΟΝ ΔΕΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ (2)					
	ΣΠΑΝΙΟ (1)					

EVENT TREE DIAGRAM

Εικόνα 6: Δένδρο γεγονότων σημαντικότερου κινδύνου: Μεταναστευτικό

Η περίπτωση που περιγράφεται παραπάνω, εκδηλώνεται με αρχικό συμβάν εκείνο της μείωσης χρηματοδοτήσεων από το συνασπισμό των ακροδεξιών κρατών. Άμεση έκβαση, αν δεν πραγματοποιηθεί καμία ενέργεια πρόληψης, είναι η αδυναμία διαχείρισης των καθημερινών μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη λόγω έλλειψης πόρων. Κατά το διάστημα αυτό οι εθνικές κυβερνήσεις θα αναγκαστούν να μετατοπίσουν πόρους προς προσωρινή κάλυψη των ανακυπτουσών αναγκών, στερώντας τους από τις υποδομές για τις οποίες είχαν αρχικά διατεθεί. Η ολοένα και μεγαλύτερη μετακίνηση θα προκαλέσει κοινωνική αποσταθεροποίηση και διασάλευση της τάξης με αποτέλεσμα την έναρξη εσωτερικών συγκρούσεων. Το πρώτο στάδιο είναι το κλείσιμο των συνόρων, ώστε να αποτραπεί η επιπλέον απορρόφηση, καθώς το πρόβλημα έχει θα έχει αρχίσει ήδη να διογκώνεται με την αδυναμία κάλυψης αναγκών των ήδη παρόντων προσφύγων.

Σε επόμενο χρόνο πρέπει να παύσει η λειτουργία ενός μέρους δομών και μηχανισμών και να συγχωνευθούν με τους λοιπούς, ώστε να γίνει οικονομία δυνάμεων, πόρων, προσωπικού και χρημάτων. Με βάση την απλή λογική είναι αδύνατον να καλυφθούν οι ίδιες ανάγκες, που σε καμία περίπτωση δεν είναι λιγότερες, αλλά μάλλον συνεχώς αυξανόμενες, με διατιθέμενα ποσά

μικρότερα από ό,τι είχαν προϋπολογισθεί για αυτές. Αν δε συμβεί αυτό, θα εξαντληθούν σύντομα πόροι και αποθέματα δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο την ήδη τεταμένη κατάσταση.

Τις δύο προηγούμενες ενέργειες πρέπει να ακολουθήσουν οι μαζικές επαναπροωθήσεις, απόφαση που εδράζεται στο ίδιο πνεύμα, καθώς αν μείνει στάσιμη η κατάσταση θα υπάρξει συσσώρευση στα ευρωπαϊκά σύνορα, γενικευμένες συρράξεις, απώλειες και τραυματισμοί. Δεδομένης της εύθραυστης υγειονομικής κατάστασης παγκοσμίως, η μαζική παρουσία πληθυσμών θα αποτελέσει εξαιρετικό υγειονομικό κίνδυνο, δημιουργώντας ένα επιπλέον πρόβλημα, που θα πρέπει να αναχαιτισθεί. Με μια τέτοια κίνηση, μεταφέρεται επιπλέον το μήνυμα προς τις ακροδεξιές κυβερνήσεις πως δεν αντιστρέφεται η κατάσταση και η αδυναμία λειτουργίας του υπάρχοντος συστήματος είναι παραπάνω από πασιφανής και διάχυτη.

Η Τουρκία ανέκαθεν ήταν ισχυρός δρώντας στη σκακιέρα του μεταναστευτικού και χρησιμοποιούσε τη στρόφιγγα της προώθησης προσφύγων οποτεδήποτε επιθυμούσε να ασκήσει πίεση ή να επιτύχει την αύξηση των συμφερόντων της. Στην περίπτωση αυτή η κίνησή της είναι προβλέψιμη, αλλά και μονόδρομος, καθώς και η ίδια θα έχει σημαντικές απώλειες σε οικονομικούς πόρους, στη στιγμή που αιμορραγεί σε πολεμικά, ανοιχτά μέτωπα και η οικονομία της γνωρίζει ιστορική κατάρρευση. Αν παρόλα αυτά δεν κινηθεί με βάση την πεπατημένη της, η έκβαση θα είναι συσσώρευση προσφυγικών μαζών στο εσωτερικό της χώρας, τις οποίες δε θα μπορεί να διαχειρισθεί, με την τύχη τους να είναι αβέβαιη. Ωστόσο, από κοινού με όλες τις προγενέστερες φάσεις, είναι σαφές πως η Ε.Ε δε θα έχει άλλη επιλογή από την αύξηση της χρηματοδότησης και διάθεσης πόρων, καθώς το πρόβλημα που προσπάθησε να αποτινάξει, θα αρχίσει ήδη να την πνίγει περικυκλώνοντας τα σύνορά της ασφυκτικά, γνωρίζοντας ότι νομοτελειακά κάποια στιγμή θα εκτονωθεί και θα είναι σε βάρος της.

Τελευταίο στάδιο είναι η επαναφορά της χρηματοδότησης, προκειμένου να διασωθεί η αγορά να προλάβει ένα οικονομικό κραχ του ευρώ για πρώτη φορά στην ιστορία του, τη στιγμή μάλιστα που το σχετικό κονδύλι ήταν υπαρκτό και όχι δυσεύρετο, αλλά δεν υπήρχε πρόθεση διάθεσης στην προαποφασισθείσα τομεακή πολιτική. Ένα τέτοιο ιστορικό σκάνδαλο θα εξαφάνιζε διά παντός το μπλοκ αυτών των κρατών και θα γραφόταν με μαύρες σελίδες στην ευρωπαϊκή βίβλο, στην οποία κανείς δε θα ήθελε να θέσει τέτοια υπογραφή. Αν δε γίνει αυτή η ενέργεια, θα έχει διορθωθεί σημαντικά το αρχικό συμβάν και οι επιπτώσεις του, ωστόσο η λύση θα είναι προσωρινή και επικίνδυνη για αναζωπύρωση.

6. ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΟΠΤΙΚΉ: ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ

“It is difficult to make predictions, especially about the future.”

Στο σημείο αυτό, με τον εντοπισμό και την προσπάθεια διαχείρισης του σημαντικότερου κινδύνου που ανέκυψε κατά την ανάλυση και επιχειρήθηκε παραπάνω, θα γίνει προσπάθεια να δοθεί μια διαφορετική διάσταση στο αναλυτικό κομμάτι της παρούσας διπλωματικής εργασίας – κάτω από την ομπρέλα του πολιτικού κινδύνου – ένα πεδίο που παρουσιάζει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον.

Η διαχείριση κινδύνων, βρίσκεται στην κορυφή των προτεραιοτήτων των οργανισμών για την πρόβλεψη των απειλών με ειδικές διαδικασίες και συμπεριφορές. Χρησιμοποιείται για την πλοήγηση γύρω από τις πιθανότητες και τους κινδύνους, τον εντοπισμό, την ανάλυση και την αξιολόγηση πιθανών απειλών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το status quo ενός οργανισμού και έχει ως στόχο να προστατεύσει τον εκάστοτε οργανισμό από επιβλαβή στοιχεία. (Romeike, 2018) Για τις επιχειρήσεις ειδικότερα, η διαχείριση κινδύνου έχει γίνει απαραίτητο στοιχείο στα διεθνή επενδυτικά σχέδια αφού το να επενδύεις ή να συνεργάζεσαι με ξένες χώρες σημαίνει ότι θα κληθείς να αντιμετωπίσεις πολλαπλές αβεβαιότητες.

Οι αβεβαιότητες συχνά προκύπτουν από εξελίξεις που έχουν να κάνουν σχέση με την πολιτική όπως για παράδειγμα η πολιτική αστάθεια ή η διαφθορά. Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες ετήσιες Εκθέσεις Παγκόσμιου Κινδύνου του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum) οι διακρατικές συγκρούσεις έχουν αξιολογηθεί ως εκ των κορυφαίων πολιτικών κινδύνων για τα επόμενα 3 με 5 χρόνια ενώ άλλες μελέτες κατονομάζουν τις εσωτερικές συγκρούσεις όπως ο εθνικισμός, η ποιότητα των θεσμών σε μια χώρα υποδοχής, ο φεντεραλισμός και ο κοινωνικός ακτιβισμός.

Σε ένα τεχνολογικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά, οικονομικά και πολιτικά ταχέως μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, οι εξελίξεις και οι προκλήσεις αυξάνονται για την πρόβλεψη των μελλοντικών πιθανοτήτων και κινδύνων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση συγκεκριμένα, απευθύνεται στις μελλοντικές προκλήσεις με δύο τρόπους: είτε διαμορφώνοντας ενεργά την ΕΕ εκ των έσω είτε ανταποκρινόμενη σε πιθανούς κινδύνους από το εξωτερικό περιβάλλον της.

6.1 Το μεταναστευτικό ως πρόβλημα

Κάθε έξι μήνες η Ευρωπαϊκή Ένωση, ρωτάει τους πολίτες της για τις ανησυχίες, τις ελπίδες, τις ανάγκες και τους φόβους τους μέσω μιας έρευνας η οποία ονομάζεται Ευρωβαρόμετρο. Σε σχετική έρευνα το 2018, οι πολίτες όλων των κρατών – μελών της Ένωσης προσδιόριζαν την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος στην κορυφή των ανησυχιών τους για το μέλλον της ΕΕ. (Jeffery , 2018) Τα ακροδεξιά κόμματα, συνδυάζουν διάφορες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απειλές με το μεταναστευτικό ζήτημα προκειμένου να αυξήσουν την επιρροή και τα ποσοστά τους ενώ παράλληλα δημιουργούν ένα κλίμα αντιπάθειας και αναξιοπιστίας στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο σε πολλές περιπτώσεις ωθεί και πιο μετριοπαθή κόμματα σε αυτή την κατεύθυνση.

Ο πολιτικός κίνδυνος σε ένα μεγάλο μέρος του έχει να κάνει σχέση με τις αντιλήψεις δηλαδή το πώς τα κράτη προβλέπουν τους πολιτικούς κινδύνους σε σχέση με ένα δεδομένο ζήτημα όπως για παράδειγμα τη μεταναστευτική κρίση που αναλύετε στο παραπάνω δενδροδιάγραμμα και αναδείχθηκε ο σημαντικότερος κίνδυνος που πιθανώς συνδέεται με τη δημοτικότητα της ακροδεξιάς.

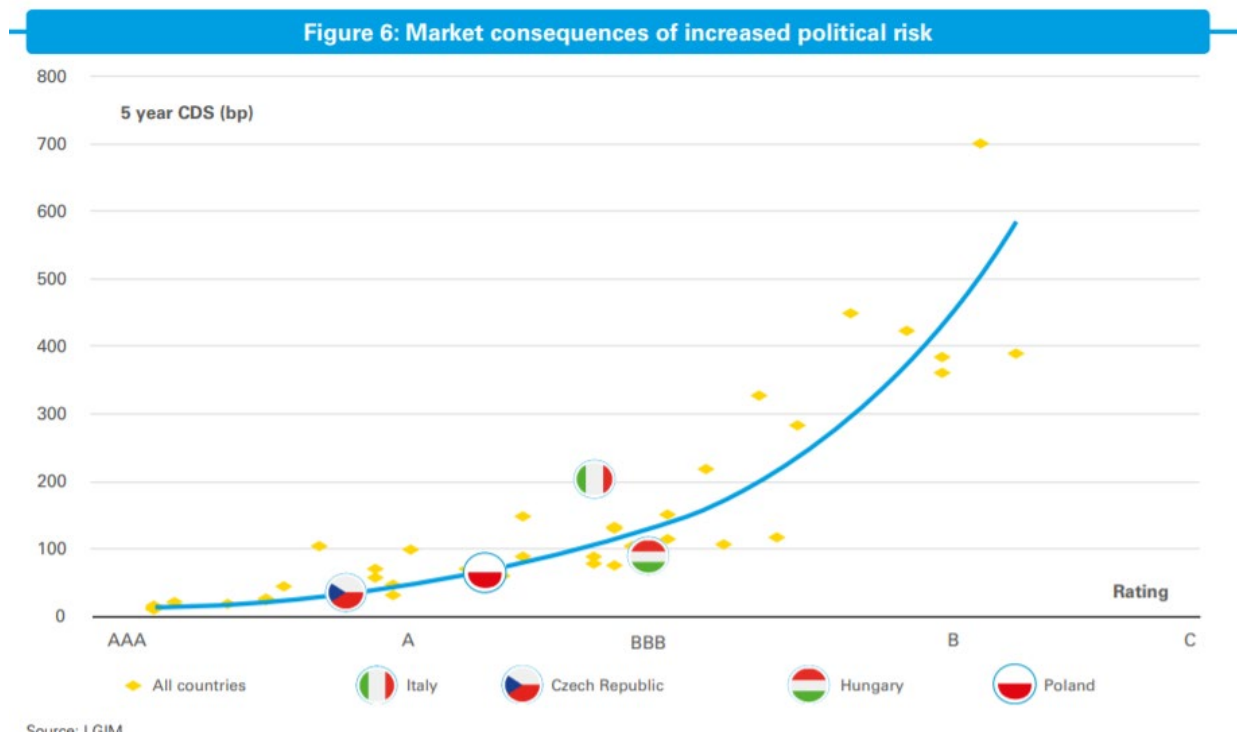
Ένα βασικό ερώτημα που προκύπτει είναι το γιατί μια χώρα όπως η Ουγγαρία ή η Πολωνία θα ήταν καλύτερα να επιχειρήσει να απομακρυνθεί από την ΕΕ – προκαλώντας διάλυση – σε σχέση με το μεταναστευτικό ζήτημα; Στο σημείο αυτό είναι αναγκαία μια ανάλυση κόστους και οφέλους με βάση την αντίληψη του κράτους για τη μετανάστευση ως εθνική απειλή, η οποία αντίληψη προκύπτει από την ακραία ιδεολογία που κυριαρχεί στη χώρα.

Υπό το πρίσμα της ορθολογιστικής σκοπιάς το να έχεις συμφωνίες με ξένες χώρες για τις οποίες δεν μπορείς να είσαι υπεύθυνος ούτε να παρέμβεις, σημαίνει αβεβαιότητα ενώ εξαιτίας του δεσμευτικού πλαισίου της ΕΕ αναφορικά με την μετανάστευση, δεν δίνονται πολλές επιλογές στα κράτη.

Στη βάση του νεορεαλισμού, η ισχύς (power) ως χρήσιμο μέσο για τα κράτη πυροδοτεί τον κίνδυνο της κατοχής της είτε δηλαδή τρίτα κράτη κατέχουν πολλή είτε λίγη. Έτσι φαίνεται ότι ο στόχος των κρατών μετατοπίζεται από την ισχύ στην ασφάλεια η οποία είναι απαραίτητο δομικό στοιχείο για την υπεράσπιση τους. Αναφορικά με το μεταναστευτικό προκύπτει αβεβαιότητα για τη διαχείριση του, γεγονός το οποίο με την σειρά του προκαλεί ανασφάλεια. Επομένως με βάση αυτή την αντίληψη στη θεωρία του πολιτικού κινδύνου, μια χώρα όπως η Ουγγαρία είναι λογικό να αντισταθεί στην ενσωμάτωση ζητημάτων εθνικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης, καθώς φοβάται ότι οι κανονισμοί της μετανάστευσης όπως η ποσόστωση που ορίζεται για την φιλοξενία των μεταναστών από τα κράτη μέλη θα έχει αντίκτυπο στην εσωτερική της πολιτική και επομένως στη θέση ισχύος της.

Επομένως από μια ορθολογιστική σκοπιά, ο ευρωσκεπτικισμός συμβαίνει επειδή τα διάφορα κράτη στοχεύουν να αυξήσουν τη δύναμή τους αντιστέκονται σε ενοποιημένες σφαίρες της εθνικής τους πολιτικής.

Ταυτόχρονα, το μεταναστευτικό ζήτημα έπληξε σε ένα μεγάλο βαθμό, την οικονομία, τις αγορές και τις επενδύσεις όπως παρατίθεται παρακάτω:

(Jeffery , 2018)

Στο γράφημα που παρουσιάζεται, καταγράφονται οι συνέπειες του αυξημένου πολιτικού κινδύνου που προέκυψαν εξαιτίας του μεταναστευτικού κυρίως στην Ιταλία και υπογραμμίζεται ότι ο εφησυχασμός της αγοράς απέναντι στον πολιτικό κίνδυνο μπορεί να έχει δραστικές συνέπειες για το κεφάλαιο των επενδυτών.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται με τον συνδυασμό διαφορετικών επιστημονικών πεδίων η κατανόηση του πολύπλοκου και πολυπαραγοντικού ζητήματος της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης υπό την απειλή ενός κινδύνου ο οποίος έχει κυριαρχήσει τα τελευταία χρόνια σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, και πρόκειται για τον κίνδυνο της ανόδου της ακροδεξιάς. Αρχικά, με την ανάλυση της βιβλιογραφίας και στη συνέχεια με τη μεθοδολογία της διοικητικής της διακινδύνευσης και συγκεκριμένα μέσω του εντοπισμού και αξιολόγησης πιθανών κινδύνων καθώς και μέσω του δένδροδιαγράμματος του σημαντικότερου κινδύνου που, έγινε προσπάθεια να αναδειχθούν οι παράγοντές της κυριαρχίας του εν λόγω φαινομένου καθώς και οι επιλογές που εντοπίζονται αναφορικά με την αντιμετώπιση του.

Αναφορικά με τις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, έγινε σύντομος σχολιασμός της πορείας της ΕΕ από την απαρχή της ενώ παρατέθηκαν οι σημαντικότερες θεωρίες των διεθνών σχέσεων οι οποίες εξηγούν υπό διαφορετικά πρίσματα τον ρόλο που θα πρέπει να έχει η ΕΕ ως οικοδόμημα.

Ταυτόχρονα, μέσω της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιχειρήθηκε να αναδειχθεί η σύνδεση μεταξύ της έντονης αμφισβήτησης που επικρατεί διάχυτη σε μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής ηπείρου απέναντι στους θεσμούς της ΕΕ – και η οποία επιβεβαιώνεται μέσω των ερευνών του Ευρωβαρομέτρου καθώς και της στάσης των κρατών μελών – με το φαινόμενο της ακροδεξιάς η οποία λαμβάνει πρωταγωνιστικό ρόλο στα πολιτικά τεκταινόμενα μετατοπίζοντας τις ισορροπίες δυνάμεων με τα παραδοσιακά κόμματα. Επομένως, αφού αναδείχθηκε η σύνδεση της ακροδεξιάς και του ευρωσκεπτικισμού – και εφόσον ο ευρωσκεπτικισμός καταρχήν σημαίνει αμφισβήτηση προς το Ευρωπαϊκό όραμα της ολοκλήρωσης – η ακροδεξιά λειτουργεί καταλυτικά στην υιοθέτηση ευρωσκεπτικιστικών πολιτικών.

Η ανάλυση της διακινδύνευσης, κατέδειξε πολλαπλούς κινδύνους οι οποίοι μπορεί να πραγματοποιηθούν στο σενάριο της επικράτησης των ακροδεξιών κομμάτων στην Ευρώπη, ενώ ως σημαντικότερος κίνδυνος προέκυψε η διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος το οποίο ταλανίζει την Ένωση από το 2015 με το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης στη Συρία. Οι επιπτώσεις του συγκεκριμένου κινδύνου εντοπίζονται σε πολλούς τομείς όπως η κοινωνία, η υγεία, η οικονομία και οι διεθνείς συμφωνίες. Για το συγκεκριμένο κίνδυνο, πραγματοποιήθηκε ανάλυση επιπτώσεων, μέσω ενός δένδρου γεγονότων, στο οποίο αποτυπώθηκαν οι πιθανές

εκβάσεις του κινδύνου με βάση ενδιάμεσα περιστατικά, τα οποία εφόσον εκδηλωθούν θα μπορούσαν να έχουν ως αποτέλεσμα αρνητικότερες συνέπειες.

Στο τέλος της ανάλυσης, επιχειρήθηκε να δοθεί μια διαφορετική διάσταση στον σημαντικότερο κίνδυνο που προέκυψε και συγκεκριμένα μέσω της θεωρίας του πολιτικού κινδύνου. Όπως προέκυψε και από την ανάλυση, η μετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί πολιτικός κίνδυνος υπό το πρίσμα διαφορετικών θεωριών καθώς το φαινόμενο έχει προεκτάσεις οι οποίες αγγίζουν σε μεγάλο βαθμό και το κομμάτι των διεθνών επενδύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bijsmans, P. (2020). The Eurozone crisis and Euroscepticism in the European press. *Journal of European Integration*, 43(3), 331-346. doi:<https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1740698>
- Churchil, W. S. (1994). The Tragedy of Europe. Στο R. R. James (Επιμ.), *The European Union: Readings on the Theory and Practice of European Integration* (σσ. 5-9). Colorado, USA: Lynne Rienner Publishers, Inc. Ανάκτηση 12 3, 2021, από [file:///C:/Users/30698/Desktop/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97/Brent%20F.%20Nelsen,%20Alexander%20C-G.%20Stubb%20\(eds.\)%20-%20The%20European%20Union_%20Readings%20on%20the%20Theory%20and%20Practice%20of%20European%20Inte](file:///C:/Users/30698/Desktop/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97/Brent%20F.%20Nelsen,%20Alexander%20C-G.%20Stubb%20(eds.)%20-%20The%20European%20Union_%20Readings%20on%20the%20Theory%20and%20Practice%20of%20European%20Inte)
- Clayton, J., & Hereward Holland, H. (2015). *Over one million sea arrivals reach Europe in 2015*. Ανάκτηση 12 31, 2021, από UNHCR : THE UN Refugee Agency: <https://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html>
- Deole, S., & Davis, L. (2018). *Immigration and the rise of far - right parties in Europe*. Ανάκτηση 01 21, 2022, από <file:///C:/Users/30698/Downloads/dice-report-2017-4-davis-deole-december.pdf>
- EUR-Lex. (χ.χ.). *Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, Συνθήκη ΕΚΑΧ*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 27, 2021, από The official website of the European Union: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0022>
- European Commission. (2016). *European Commission*. Ανάκτηση 01 05, 2022, από Spring 2016 Standard Eurobarometer: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_2665

- European Commission. (2017). *European Commission*. Ανάκτηση 01 15, 202201, από Άρθρο 50 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση – Ερωτήσεις και Απαντήσεις: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_17_648
- European Council. (χ.χ.). *Council of the European Union*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 27, 2021, από <https://www.consilium.europa.eu/en/70-schuman-declaration/>
- European Council. (χ.χ.). *European Council*. Ανάκτηση 01 15, 2022, από Αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-uk-after-referendum/>
- European Parliament. (χ.χ.). *European Parliament Election Results*. Ανάκτηση 01 8, 2022, από <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/2009-2014/constitutive-session/>
- European Union. (χ.χ.). *Official website of the European Union*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 27, 2021, από Jean Monnet: the unifying force behind the birth of the European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/jean-monnet_en
- European Union. (χ.χ.). *Robert Schuman: architect of the European integration project*. Ανάκτηση Δεκέμβριος 27, 2021, από Official Website of European Union: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/eu-pioneers/robert-schuman_en
- Hallstein, W. (1963). The European Economic Community. *Political Science Quarterly*, 78(2), 161-178. Ανάκτηση Δεκέμβριος 28, 2021, από <https://www.jstor.org/stable/2146121>
- Hatton, L. (2011). Theories of European Integration. CIVITAS Institute for the Study of Civil Society . Ανάκτηση 12 28, 2021, από <https://www.civitas.org.uk/content/files/OS.16-Theories.pdf>
- Henley, J. (2020). Support for Eurosceptic parties doubles in two decades across EU. *The Guardian*. Ανάκτηση 01 06, 2022, από <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/02/support-for-eurosceptic-parties-doubles-two-decades-across-eu>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2019). Grand theories of European integration in the. *Journal of European Public Policy*, 26(8), 1113-1133. doi:<https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1569711>
- Intini, D. (2016). *No migrants, no Schengen : How to right - wing political*. Institute of European Democracies. Ανάκτηση 01 15, 2022, από <https://www.iedonline.eu/download/2016/schengen/INTINI.pdf>

- Jeffery , C. (2018). *EU migration, populism and investment risks*. Legal & General Investment Management Limited. Ανάκτηση 01 29, 2022, από https://www.lgim.com/landg-assets/lgim/_document-library/insights/long-term-thinking/long-term_thinking_politics_and_policy_eu_migration_july_18_umbrella.pdf
- Margaret Thatcher. (1988). *Margaret Thatcher Foundation*. Ανάκτηση 01 07, 2022, από <https://www.margaretthatcher.org/document/107332>
- Mudde, C. (1996). The war of words defining the extreme right party family. *West European Politics*, 19(2), σσ. 225-248. doi:<https://doi.org/10.1080/01402389608425132>
- Nugent, N. (2012). *Πολιτική και Διακυβέρνηση Στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές*. (7 εκδ.). (Μ. Μενδρινού, Επιμ.) Αθήνα: Σαβάλλας.
- Official Journal of the European Communities. (1987, 6 29). *European Parliament*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EL>
- Robertson, A. H. (1954). The Council of Europe, 1949-1953: II. *The International and Comparative Law Quarterly*, 3(3), 404-420. Ανάκτηση Δεκέμβριος 27, 2021, από <https://www.jstor.org/stable/755483>
- Sterkenburg, N. (χ.χ.). Μια πρακτική εισαγωγή στον δεξιό εξτρεμισμό. Ran Centre of Excellence. Ανάκτηση 09 02, 2021, από https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_fre_factbook_20191205_el.pdf
- Taggart, P., & Aleks, S. (2004). Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe. *European Journal of Political Research*, 43(1), 1-27. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2004.00143.x>
- Taggart, P., & Szczerbiak , A. (2002). The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States. *European Consortium for Political Research*. Turin. Ανάκτηση 01 08, 2022, από https://www.researchgate.net/publication/237536121_The_Party_Politics_of_Eurosc_epticism_in_EU_Member_and_Candidate_States
- van Kessel, S., Chelotti, N., Drake, H., Roch, J., & Rodi, P. (2020). Eager to leave? Populist radical right parties' responses to the UK's Brexit vote. *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(1), 65-84. Ανάκτηση 01 15, 2022, από <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1369148119886213>

- Zerka, P. (2020). *The frugal blues: An underappreciated threat to the European project*. Ανάκτηση 01 23, 2022, από European Council on Foreign Relations: https://ecfr.eu/article/commentary_the_frugal_blues_an_underappreciated_threat_to_the_european_proj/
- Βασιλοπούλου, Σ. (2020). *Ακροδεξιά Κόμματα και Ευρωσκεπτικισμός*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Γεωργιάδου, Β. (2008). *Η άκρα δεξιά και οι συνέπειες της συναίνεσης*. σ. Καστανιώτη.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2019). *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Επικαιρότητα*. Ανάκτηση 01 15, 2022, από Σένγκεν: Όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζετε για τη ζώνη ελεύθερης κυκλοφορίας της ΕΕ: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20190612STO54307/ola-osa-chreiazetai-na-gnorizete-gia-ti-zoni-sengken>
- Πιερίδης, Κ., & Σωκράτους, Γ. (2014). «*Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον Σύγχρονο Κόσμο, Δημιουργία - Εξέλιξη - Προοπτική*»,. European Commission Representation in Cyprus. doi:10.2775/2042